

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Юридичний факультет
Кафедра трудового права, адміністративного права і процесу

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять для здобувачів вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

**ОПП «Адміністративна юстиція (Суд. Публічна адміністрація та
антикорупційні органи)»**

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри трудового права,
адміністративного права та процесу
Протокол № 3 від 27 жовтня 2020 року

Чернігів - 2020

Адміністративне судочинство. Методичні вказівки до семінарських занять для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право», ОПІ «Адміністративна юстиція (Суд. Публічна адміністрація та антикорупційні органи)» / Укл.: Козинець І.Г., Керноз Н.Є. – Чернігів: ННІ права і соціальних технологій НУ «Чернігівська політехніка». – 2020. – 85 с.

Укладач:

КОЗИНЕЦЬ ПРИНА ГАВРИЛІВНА, старший викладач трудового права, адміністративного права та процесу

КЕРНОЗ НЕЛЯ ЄВГЕНІЄВНА, старший викладач кафедри цивільного, господарського права та процесу

Відповідальний за випуск: ПУЗИРНИЙ ВЯЧЕСЛАВ ФЕОДОСІЙОВИЧ, завідувач кафедри трудового права, адміністративного права та процесу, доктор юридичних наук, професор

Рецензент: СЕЛЕЦЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ВІКТОРОВИЧ, декан юридичного факультету, кандидат юридичних наук, доцент

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО».....	6
1.1. Тематичний план навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство».....	6
1.2. Структура навчальної дисципліни.....	18
1.3. Система поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство».....	19
2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	23
Семінарське заняття 1. Адміністративне судочинство, його завдання та основні засади (принципи).....	23
Семінарське заняття №2. Адміністративна юрисдикція адміністративних судів та її види.....	29
Семінарське заняття №3. Суб'єкти адміністративного процесу.....	33
Семінарське заняття 4. Докази та доказування, судові витрати, процесуальні строки та заходи процесуального примусу в адміністративному судочинстві.....	38
Семінарське заняття 5. Позов. Відкриття провадження у справі та підготовче провадження.....	43
Семінарське заняття 6. Розгляд справи по суті. Фіксування судового процесу. Ускладнення адміністративного процесу під час розгляду справи по суті.....	45
Семінарське заняття №7. Особливості провадження в окремих категоріях адміністративних справ.....	49
Семінарське заняття №8. Апеляційне провадження.....	54
Семінарське заняття №9. Касаційне провадження. Провадження у зв'язку з нововиявленими та виключними обставинами.....	57
Семінарське заняття №10. Судові рішення в адміністративному судочинстві та процесуальні питання, пов'язані з їх виконанням в адміністративних справах. Відновлення втраченого судового провадження.....	63
ЛІТЕРАТУРА.....	70
ДОДАТКИ.....	80

ПЕРЕДМОВА

Орієнтація нашої країни на побудову правової, демократичної держави та входження до Європейської Спільноти передбачають наявність ефективного механізму захисту прав та свобод людини, одним із елементів якого є дієва та відповідальна система судового захисту фізичних та юридичних осіб від порушень їх прав та законних інтересів з боку органів державного управління у сфері публічно-правових відносин. Однією з основних ознак правової держави є право на доступ до правосуддя та справедливий судовий розгляд.

Поглибити знання із адміністративного процесуального захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, ознайомитися з нормативно-правовою базою у сфері адміністративного судочинства, набути практичних навичок застосування одержаних теоретичних знань, зокрема щодо поняття, принципів, методів адміністративного судочинства України, його суб'єктів та учасників, сутності й змісту, видів та особливостей проваджень в адміністративному судочинстві дає можливість вивчення навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство».

Семінарські заняття з дисципліни «Адміністративне судочинство» покликані сприяти поглибленому вивченню лекційного курсу, навчити здобувачів ВО самостійно працювати з нормативними актами, вміти аналізувати їх, узагальнювати матеріал і самостійно робити науково обґрунтовані висновки.

Тематика семінарів передбачає вивчення найбільш складних і найважливіших проблем навчального курсу. Зокрема, це питання становлення та розвитку адміністративного судочинства, сутності адміністративної юрисдикції, адміністративного процесуального статусу суб'єктів адміністративного процесу, порядку позовного провадження, перегляду судових рішень, виконання судових рішень в адміністративних справах.

Активність семінару залежить від якості самостійної підготовки здобувачів ВО. Готуючись до семінару, беручи у ньому участь, ЗВО вчиться обґрунтовувати і формулювати свої думки, набуває навичок публічних виступів, ведення дискусії, виявляє свої знання, наукову позицію та вчиться їх відстоювати.

Підготовку до семінару слід розпочати з усвідомлення завдання по кожному з них. При цьому необхідно переглянути конспекти лекцій курсу, де висвітлені найважливіші аспекти адміністративного судочинства. Після цього здобувач ВО приступає до вивчення рекомендованої навчально-методичної літератури, нормативних актів, інших наукових матеріалів, які самостійно підбираються ним у бібліотеках.

На семінарських заняттях здобувачі ВО повинні проявляти активність, висловлюватися чітко, коротко викладаючи зміст питання. Допускається користування своїми записами, надрукованими нормативними актами.

Учасники семінару зобов'язані уважно слухати виступи, при потребі ставити запитання, відзначати помилки, вносити необхідні поправки, розвивати далі суть проблеми.

У кінці семінарського заняття, а якщо необхідно, то після закінчення розгляду окремого питання теми семінару, викладач підводить підсумки обговорення по даній проблемі і дає оцінку виступам здобувачів ВО.

Теми рефератів, тести та практичні завдання до кожного семінарського заняття даються викладачем в індивідуальному порядку.

У ході самостійної підготовки можуть виникнути труднощі у розумінні окремих питань з адміністративного судочинства. У таких випадках необхідно звернутися за консультацією до викладача, який читає лекції або проводить семінарські заняття.

1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО»

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство»

Змістовий модуль 1. Ключові детермінанти адміністративного судочинства

Тема 1. Адміністративне судочинство, його завдання та основні засади (принципи)

Адміністративне судочинство: поняття, завдання, форми. Адміністративний процес та його стадії. Адміністративна процесуальна форма.

Джерела адміністративного процесуального права: поняття і види. Конституція України як Основний закон України та джерело адміністративного процесуального права. Загальна характеристика Кодексу адміністративного судочинства України як основного кодифікованого джерела адміністративного процесуального права, його система. Міжнародні договори як джерела адміністративного процесуального права. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та практика Європейського суду з прав людини як джерело адміністративного судочинства України.

Поняття, значення і класифікація принципів адміністративного судочинства.

Принципи адміністративного судочинства, закріплені Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів»: здійснення правосуддя виключно судами; принцип територіальності й спеціалізації побудови системи судів як органів правосуддя; здійснення правосуддя суддею одноособово, колегією суддів; незалежність і недоторканність суддів та підкорення їх тільки законові; здійснення правосуддя професійними суддями та у визначених законом випадках; законність; рівність усіх учасників процесу перед законом і судом; змагальність сторін та свобода в наданні ними судові своїх доказів і доведенні перед судом їх переконливості; гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; державна мова судочинства; розумні строки розгляду справи судом; забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення; ухвалення судами рішень іменем України і їх обов'язковість до виконання на всій території України; доступність і гарантованість судового захисту прав і свобод людини та громадянина; таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції.

Основні засади (принципи) адміністративного судочинства. Верховенство права. Рівність учасників адміністративного процесу перед законом і адміністративним судом. Гласність і відкритість адміністративного процесу та його повне фіксування технічними засобами. Змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у адміністративній справі. Обов'язковість рішень адміністративного суду. Забезпечення права на апеляційний перегляд адміністративної справи. Забезпечення права касаційного оскарження рішень адміністративного суду у випадках, визначених законом. Розумність строків розгляду справи адміністративним судом. Неприпустимість зловживання процесуальними правами в адміністративному процесі. Відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення в адміністративній справі.

Тема 2. Адміністративна юрисдикція адміністративних судів та її види

Поняття адміністративної юрисдикції як компетенції судів щодо вирішення адміністративних справ. Відмежування понять «адміністративної юрисдикції» від «підсудності» та «підвідомчості».

Предметна юрисдикція адміністративних судів. Справи, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів. Справи, на які не поширюється компетенція адміністративних судів. Розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів. Розгляд кількох пов'язаних між собою вимог.

Інстанційна юрисдикція. Суди першої інстанції. Суди апеляційної інстанції. Верховний суд як суд касаційної інстанції.

Територіальна юрисдикція (підсудність) та її різновиди. Підсудність справ за вибором позивача. Підсудність справ за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача. Виключна підсудність. Підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя.

Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого. Недопустимість спорів про підсудність.

Змістовий модуль 2. Загальні положення адміністративного судочинства

Тема 3. Суб'єкти адміністративного процесу

Суд як обов'язковий суб'єкт адміністративних процесуальних відносин. Визначення складу суду. Здійснення адміністративного судочинства суддею одноособово. Здійснення адміністративного судочинства колегією суддів. Незмінність складу суду.

Підстави для відводу (самовідводу) судді. Недопустимість повторної участі судді в розгляді адміністративної справи. Підстави для відводу (самовідводу) судді, секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача. Порядок вирішення заявленого відводу та самовідводу та його наслідки.

Учасники адміністративного процесу та їх класифікація: учасники адміністративної справи, представники, інші учасники адміністративного процесу. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність (адміністративна процесуальна правоздатність та адміністративна процесуальна дієздатність) сторін. Права та обов'язки учасників справи.

Поняття сторін як учасників справи у адміністративному судочинстві, їх види та характерні ознаки. Процесуальні права та обов'язки сторін. Заміна неналежної сторони. Залучення до участі у справі співвідповідача.

Поняття і види третіх осіб в адміністративному судочинстві та їх характерні ознаки. Адміністративна процесуальна правоздатність і адміністративна процесуальна дієздатність третіх осіб.

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмету спору: поняття, процесуальні права й обов'язки, підстави і порядок вступу в адміністративний процес.

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмету спору: поняття, процесуальні права й обов'язки, підстави і порядок залучення до участі або вступу у адміністративну справу. Наслідки незалучення у справу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору.

Процесуальне правонаступництво. Поняття і підстави правонаступництва. Порядок вступу в процес правонаступника і його правовий статус.

Захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб в адміністративному судочинстві Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини.

Завдання прокуратури в адміністративному судочинстві в сучасних умовах розвитку української держави. Підстави і процесуальні форми участі прокурора в усіх стадіях адміністративного процесу. Статус прокурора як процесуальної сторони в адміністративному судочинстві.

Національне агентство з питань запобігання корупції як орган, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах викривача та його статус.

Мета участі у адміністративному процесі органів державної влади, органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб, яким за законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб або державних чи суспільних інтересів. Процесуальні права органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.

Поняття, види та підстави виникнення представництва в адміністративному суді.

Участь у адміністративній справі представника, в т.ч. самопредставництво. Законні представники. Призначення або заміна законного представника судом.

Інші особи та умови за яких вони можуть бути представниками в адміністративному суді (повноліття, адміністративна процесуальна дієздатність, відсутність заборони закону, належне оформлення повноважень, певна категорія справ). Особи, які не можуть бути представниками в адміністративному суді. Документи, що підтверджують повноваження представників. Повноваження представника в суді.

Інші учасники адміністративного процесу. Помічник судді як учасник адміністративного процесу, що забезпечує його підготовку та організаційне забезпечення та здійснює повноваження секретаря судового засідання за його відсутності.

Секретар судового засідання як учасник адміністративного процесу, його повноваження та умови за яких виконує обов'язки судового розпорядника.

Судовий розпорядник, як учасник адміністративного процесу, що створює умови, необхідних для розгляду справи, його повноваження та процедура оскарження їх.

Правовий статус свідків. Особи, які не можуть бути допитані як свідки. Особи, які мають право відмовитися від давання показань. Присяга свідка та її наслідки.

Правовий статус експертів. Роз'яснення прав та обов'язків експерта. Присяга експерта та її наслідки.

Правовий статус експертів з питань права.

Правовий статус спеціаліста та його повноваження щодо надання консультації та технічної допомоги під час вчинення процесуальних дій, пов'язаних із застосуванням таких технічних засобів.

Правовий статус перекладача. Роз'яснення прав та обов'язків перекладача. Присяга перекладача та її наслідки.

Тема 4. Докази та доказування, судові витрати, процесуальні строки та заходи процесуального примусу в адміністративному судочинстві

Основні положення про докази. Поняття судових доказів.

Основні правила доказування. Належність доказів. Допустимість доказів. Достовірність доказів. Достатність доказів. Обов'язки доказування і подання доказів. Витребування доказів. Дослідження доказів. Оцінка доказів.

Поняття і мета судового доказування. Поняття предмета доказування. Визначення предмета доказування у конкретних адміністративних справах.

Підстави звільнення від доказування: обставини, які визнаються учасниками справи; загальновідомі обставини; преюдиційні обставини.

Показання свідків. Виклик свідка. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників.

Правовий статус свідків. Особи, які не підлягають допиту як свідки. Особи, які мають право відмовитися від давання показань. Заява про виклик свідка. Порядок допиту свідків у судовому засіданні. Використання свідком письмових записів. Особливості допиту малолітніх і неповнолітніх свідків. Оголошення показань свідків. Допит сторін, третіх осіб та їхніх представників як свідків.

Письмові докази. Види письмових доказів за змістом та формою. Витребування письмових доказів. Порядок дослідження письмових доказів. Оголошення і дослідження змісту особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції.

Речові докази і їх відмінність від письмових доказів. Витребування речових доказів. Зберігання речових доказів. Огляд речових доказів, що швидко псуються. Повернення речових доказів. Порядок дослідження речових доказів. Відтворення звукозапису, демонстрація відеозапису і їх дослідження.

Електронні докази: поняття, зберігання, дослідження та повернення оригіналів.

Висновки експерта та вимоги до нього. Правовий статус експерта. Порядок призначення експертизи. Ухвала суду про призначення експертизи. Обов'язкове призначення експертизи. Проведення експертизи на замовлення учасників справи. Збирання матеріалів для експертного дослідження. Порядок проведення експертизи. Наслідки ухилення від участі в експертизі. Оцінка висновку експерта судом.

Види експертиз: комісійна, комплексна, додаткова і повторна.

Роз'яснення прав та обов'язків експерта. Присяга експерта. Дослідження висновку експерта в судовому засіданні.

Висновок експерта у галузі права як допоміжний (консультативний) характер і не є обов'язковим для суду.

Судові доручення щодо збирання доказів та їх виконання.

Забезпечення доказів: поняття, підстави, порядок та процедурні моменти.

Поняття і значення процесуальних строків. Розумність процесуальних строків. Види процесуальних строків: встановлені законом і призначені судом. Обчислення процесуальних строків. Початок перебігу процесуальних строків. Закінчення процесуальних строків. Зупинення процесуальних строків. Поновлення та продовження процесуальних строків. Строки звернення до адміністративного суду та наслідки їх пропущення.

Поняття і види судових витрат у адміністративному процесі, їх значення. Попереднє визначення суми судових витрат. Забезпечення та попередня оплата судових витрат.

Судовий збір: поняття, об'єкти, суб'єкти, розмір ставок, пільги щодо звільнення. Ціна позову. Повернення судового збору.

Витрати, пов'язані з розглядом справи. Витрати на професійну правничу допомогу. Витрати сторін та їхніх представників, що пов'язані з прибуттям до суду. Витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертиз. Витрати, пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів, вчиненням інших процесуальних дій, підготовкою справи до розгляду. Пільги щодо оплати судових витрат: зменшення розміру або звільнення від їх оплати, відстрочення та розстрочення. Розподіл судових витрат. Розподіл витрат у разі відмови від позову. Судові витрати, пов'язані з примиренням сторін. Рішення щодо судових витрат.

Поняття заходів процесуального примусу та підстави і порядок їх застосування. Види заходів процесуального примусу: попередження; видалення із залу судового засідання; тимчасове вилучення доказів для дослідження судом; привід, штраф та їх підстави.

Змістовий модуль 3. Адміністративне судочинство та його особливі положення

Тема 5. Позовне провадження, його види (загальне позовне та спрощене позовне) та їх процесуальні особливості

Поняття позову та його значення. Елементи позову. Види позовів у адміністративному процесуальному праві.

Види й вимоги до заяв по суті справи у адміністративному процесі. Позовна заява, її форма і зміст. Документи, що додаються до позовної заяви. Відзив на позовну заяву та вимоги до його змісту. Відповідь на відзив та вимоги до її змісту. Заперечення відповідача та вимоги до його змісту. Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву та вимоги до його змісту.

Поняття й вимоги до форми та змісту заяв з процесуальних питань. Наслідки порушення законодавчих вимог до заяв з процесуальних питань.

Право на пред'явлення позову у адміністративному процесі. Передумови права на пред'явлення позову. Порядок реалізації права на звернення до адміністративного суду.

Відкриття провадження у справі: правила пред'явлення позову (позовної заяви) до адміністративного суду. Підстави, порядок та наслідки залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви. Підстави та наслідки

відмови у відкритті провадження у справі. Підстави, процедурні моменти та наслідки відкриття провадження. Об'єднання і роз'єднання позовів.

Підготовче провадження: завдання та строк підготовчого провадження; подання відзиву; подання пояснень третіх осіб щодо позову або відзиву; пред'явлення зустрічного позову (зустрічної позовної заяви). Подання відповіді на відзив та заперечення.

Підготовче засідання: мета, строк, порядок проведення та питання, які вирішуються на ньому судом. Судові рішення у підготовчому засіданні.

Порядок врегулювання спору за участю судді адміністративного суду.

Відмова позивача від позову та її наслідки. Визнання позову відповідачем та його наслідки. Примирення сторін та виконання його умов.

Загальні положення розгляду справи по суті адміністративним судом: завдання, строки, судові засідання, участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції; головуєчий у судовому засіданні. Звертання до суду у судовому засіданні. Обов'язки осіб, присутніх у залі судового засідання.

Відкриття розгляду справи по суті та його процедурні моменти: відкриття судового засідання; роз'яснення перекладачеві його прав та обов'язків, присяга перекладача(за його участі); видалення свідків із зали судового засідання; встановлення осіб, які прибули у судові засідання, оголошення складу суду і роз'яснення права відводу; роз'яснення учасникам справи їхніх прав та обов'язків; розгляд заяв та клопотань; роз'яснення прав та обов'язків експерта та присяга експерта; роз'яснення спеціалістові його прав та обов'язків. Наслідки неявки в судові засідання учасника справи; наслідки неявки в судові засідання свідка, експерта, спеціаліста; видалення свідків із зали судового засідання.

З'ясування обставин справи та дослідження доказів: вступне слово учасників справи; порядок з'ясування обставин справи та дослідження доказів; порядок допиту свідків; використання свідком письмових записів; допит сторін, третіх осіб, їх представників як свідків; оголошення та дослідження змісту особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції; дослідження речових та електронних доказів; відтворення звукозапису, демонстрація відеозапису і їх дослідження; дослідження висновку експерта; консультації та роз'яснення спеціаліста; закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами.

Судові дебати та їх процедурні моменти. Ухвалення рішення в адміністративній справі. Проголошення рішення в адміністративній справі.

Фіксування адміністративного процесу та його процедурні моменти.

Ускладнення адміністративного процесу в стадії судового розгляду: відкладення розгляду справи, перерва в судовому засіданні; зупинення

провадження у справі; закриття провадження у справі: підстави та його наслідки; залишення позову без розгляду: підстави та його наслідки.

Справи, що розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження. Строк розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження. Клопотання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження. Вирішення питання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження. Особливості подання заяв по суті справи у спрощеному позовному провадженні. Особливості розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження. Особливості розгляду окремих категорій справ незначної складності.

Тема 6. Особливості провадження в окремих категоріях адміністративних справ

Розгляд окремих категорій складних справ. Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень. Особливості провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Особливості провадження у справах щодо оскарження індивідуальних актів Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку та рішень Кабінету Міністрів України стосовно виведення банків з ринку. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності.

Розгляд окремих категорій термінових адміністративних справ. Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій. Особливості провадження у справах щодо уточнення списку виборців.

Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, які порушують законодавство про вибори та референдум.

Особливості провадження у справах щодо оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, партії (блоку), місцевої

організації партії, їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, ініціативних груп референдуму, інших суб'єктів ініціювання референдуму, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу.

Особливості провадження у справах, пов'язаних із виборами Президента України.

Особливості судових рішень за наслідками розгляду справ, пов'язаних з виборчим процесом чи референдумом, та їх оскарження. Особливості здійснення представництва у справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму. Особливості здійснення представництва у справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму.

Особливості провадження у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань.

Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань.

Особливості провадження у справах щодо гарантованого забезпечення потреб оборони.

Особливості провадження у справах за зверненням податкових та митних органів.

Особливості провадження у справах за зверненням Служби безпеки України щодо включення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, виключення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій з такого переліку та надання доступу до активів, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням.

Особливості провадження у справах про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності.

Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності.

Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.

Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України.

Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства.

Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про оскарження рішень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, про продовження зупинення відповідних (відповідної) фінансових (фінансової) операцій (операції) (видаткових фінансових операцій).

Розгляд типових та зразкових справ. Особливості провадження у зразковій справі в адміністративних судах. Особливості провадження у типовій справі в адміністративних судах.

Тема 7. Перегляд судових рішень в адміністративному судочинстві

Суть і поняття апеляційного провадження в адміністративному судочинстві. Суди апеляційної інстанції. Право апеляційного оскарження. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції. Порядок та строк на подання апеляційної скарги. Форма і зміст апеляційної скарги.

Відкриття апеляційного провадження: підстави, порядок, наслідки. Відзив на апеляційну скаргу. Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги: підстави, порядок, наслідки. Відмова у відкритті апеляційного провадження: підстави, порядок, наслідки. Приєднання до апеляційної скарги. Доповнення, зміна або відкликання апеляційної скарги або відмова від неї. Закриття апеляційного провадження: підстави, порядок, наслідки.

Апеляційний розгляд: підготовка розгляду справи судом апеляційної інстанції; призначення справи до розгляду; межі перегляду справи судом апеляційної інстанції; порядок та строк розгляду апеляційної скарги; в т.ч. що надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи; апеляційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами; відмова позивача від позову, примирення сторін під час апеляційного провадження; повноваження адміністративного суду апеляційної інстанції та підстави для них.

Судові рішення суду апеляційної інстанції. Постанова адміністративного суду апеляційної інстанції: вимоги до змісту, порядок ухвалення, порядок проголошення, законна сила та вручення.

Поняття, суть, значення і підстави касаційного провадження у адміністративному процесі. Суд касаційної інстанції. Право касаційного

оскарження. Порядок та строк на подання касаційної скарги. Касаційні скарги на ухвали адміністративних судів. Форма і зміст касаційної скарги.

Відкриття касаційного провадження: підстави, порядок, наслідки. Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги: підстави, порядок, наслідки. Відмова у відкритті касаційного провадження: підстави, порядок, наслідки. Приєднання до касаційної скарги. Доповнення, зміна або відкликання касаційної скарги або відмова від неї. Відзив на касаційну скаргу. Закриття касаційного провадження: підстави, порядок, наслідки.

Касаційний розгляд: підготовка справи до касаційного розгляду; межі перегляду адміністративної справи судом касаційної інстанції; попередній розгляд справи; порядок та строк розгляду касаційної скарги у судовому засіданні, в т.ч. що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи; повноваження адміністративного суду касаційної інстанції та підстави для них.

Підстави для передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду. Порядок передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду. Відмова позивача від позову, примирення сторін під час касаційного провадження.

Підстави для залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень - без змін. Підстави для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення. Підстави для скасування судового рішення суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишення в силі судового рішення суду першої інстанції у відповідній частині.

Підстави для скасування судових рішень з направленням справи для продовження розгляду або на новий розгляд.

Підстави для скасування рішення повністю або частково із закриттям провадження в справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині.

Судові рішення суду касаційної інстанції та порядок їх прийняття. Постанова адміністративного суду касаційної інстанції: вимоги до змісту, порядок ухвалення, порядок проголошення, та обов'язковість вказівок, що містяться у ній, законна сила та вручення.

Поняття нововиявлених обставин і підстави перегляду за нововиявленими обставинами судових рішень адміністративного суду, які вступили в законну силу. Порядок і строк подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами. Форма і зміст заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами. Адміністративні суди, які здійснюють перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами. Відкриття

провадження за нововиявленими обставинами. Відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами та її наслідки. Порядок перегляду судових рішень та оформлення результатів перегляду за нововиявленими обставинами.

Поняття виключних обставин у адміністративному судочинстві. Порядок і строк подання заяв про перегляд судових рішень за виключними обставинами. Форма і зміст заяви про перегляд судових рішень за виключними обставинами. Процесуальний порядок розгляду заяв про перегляд судових рішень за виключними обставинами. Адміністративні суди, які здійснюють перегляд судових рішень за виключними обставинами. Відкриття провадження за виключними обставинами. Відмова від заяви про перегляд судового рішення за виключними обставинами та її наслідки. Порядок перегляду судових рішень та оформлення результатів перегляду за виключними обставинами.

Судове рішення за наслідками провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Тема 8. Судові рішення в адміністративному судочинстві та процесуальні питання, пов'язані з їх виконанням в адміністративних справах. Відновлення втраченого судового провадження

Поняття, значення та види судових рішень адміністративних судів: рішення (повне, скорочене, додаткове), ухвала, постанова.

Вимоги, які пред'являються до рішення адміністративного суду: порядок ухвалення; процесуальна форма, законність, обґрунтованість, зміст, вичерпність, визначеність, зрозумілість, порядок проголошення та процедура вручення. Визначення порядку і строку виконання рішення суду, забезпечення його виконання. Законна сила судового рішення та її наслідки.

Ухвали адміністративного суду: поняття, види і набрання законної сили. Окрема ухвала.

Виправлення недоліків рішення судом, що його ухвалив: ухвалення додаткового рішення; виправлення опісок та арифметичних помилок; роз'яснення судового рішення.

Судові рішення суду апеляційної інстанції. Постанова адміністративного суду апеляційної інстанції: вимоги до змісту, порядок ухвалення, порядок проголошення, законна сила та вручення.

Судові рішення суду касаційної інстанції та порядок їх прийняття. Постанова адміністративного суду касаційної інстанції: вимоги до змісту, порядок ухвалення, порядок проголошення, та обов'язковість вказівок, що містяться у ній, законна сила та вручення.

Судовий контроль за виконанням судових рішень. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.

Відновлення втраченого судового провадження в адміністративній справі та його порядок: особи, які мають право звертатися до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження та їх звільнення від судових витрат; підсудність, форма та зміст заяви; наслідки недодержання вимог до форми та змісту заяви, залишення заяви без розгляду чи відмова у відкритті провадження за заявою; розгляд заяви та ухвала суду за наслідками розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження.

1.2. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 1.1 – Розподіл обсягу годин за темами і формами вивчення

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання							
		Всього		У тому числі					
				Лек.		Сем.		С. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Модуль 1									
Змістовий модуль 1. Ключові детермінанти адміністративного судочинства									
1	Адміністративне судочинство, його завдання та основні засади (принципи)	15		2		2		11	
2	Адміністративна юрисдикція адміністративних судів та її види	15		2		2		11	
Разом за кредитом 1		30		4		4		22	
Разом за змістовим модулем 1		30		4		4		22	
Змістовий модуль 2. Загальні положення адміністративного судочинства									
3	Суб'єкти адміністративного процесу	30		2		2		26	
Разом за кредитом 2		30		2		2		26	
4	Докази та доказування, судові витрати, процесуальні строки та заходи процесуального примусу в адміністративному судочинстві	30		2		2		26	
Разом за кредитом 3		30		2		2		26	
Разом за змістовим модулем 2		60		4		4		52	
Змістовий модуль 3. Адміністративне судочинство та його особливі положення									
5	Позовне провадження, його види (загальне позовне та спрощене позовне) та їх процесуальні особливості	15		4		4		7	
6	Особливості провадження в окремих категоріях адміністративних справ	15		2		2		11	

Разом за кредитом 4	30	6	6	18
7 Перегляд судових рішень в адміністративному судочинстві	15	4	4	7
8 Судові рішення в адміністративному судочинстві та процесуальні питання, пов'язані з їх виконанням в адміністративних справах. Відновлення втраченого судового провадження	15	2	2	11
Разом за кредитом 5	30	6	6	18
Разом за змістовим модулем 3	60	12	12	36
Усього годин за дисципліну	150	20	20	110

Таблиця 1.2 – Розподіл обсягу годин за темами семінарських занять

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Адміністративне судочинство, його завдання та основні засади (принципи)	2
2.	Адміністративна юрисдикція адміністративних судів та її види	2
3.	Суб'єкти адміністративного процесу	2
4.	Докази та доказування, судові витрати, процесуальні строки та заходи процесуального примусу в адміністративному судочинстві	2
5.	Позовне провадження, його види (загальне позовне та спрощене позовне) та їх процесуальні особливості	4
6.	Особливості провадження в окремих категоріях адміністративних справ	2
7.	Перегляд судових рішень в адміністративному судочинстві	4
8.	Судові рішення в адміністративному судочинстві та процесуальні питання, пов'язані з їх виконанням в адміністративних справах. Відновлення втраченого судового провадження	2
Разом годин		20

Таблиця 1.3 – Розподіл обсягу годин за темами самостійної роботи

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Адміністративне судочинство, його завдання та основні засади (принципи)	11
2.	Адміністративна юрисдикція адміністративних судів та її види	11
3.	Суб'єкти адміністративного процесу	26
4.	Докази та доказування, судові витрати, процесуальні строки та заходи процесуального примусу в адміністративному процесі	26
5.	Позовне провадження, його види (загальне позовне та спрощене позовне) та їх процесуальні особливості	7
6.	Особливості провадження в окремих категоріях адміністративних справ	11

7.	Перегляд судових рішень в адміністративному процесі	7
8.	Судові рішення в адміністративному судочинстві та процесуальні питання, пов'язані з їх виконанням в адміністративних справах. Відновлення втраченого судового провадження	11
Разом годин		110

1.3. Система поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство»

Важливим елементом навчального процесу при вивченні дисципліни «Адміністративне судочинство» є поточний та підсумковий контроль рівня знань здобувачів ВО, що свідчить про засвоєння вивченого матеріалу, рівень підготовки здобувачів для виконання передбачених завдань. Контроль знань дозволяє оцінювати та вимірювати здобуті здобувачами ВО в процесі навчання знання, уміння та навички, відіграє важливу роль у забезпеченні належного рівня підготовки фахівців.

Поточний контроль проводиться шляхом спілкування зі здобувачами ВО під час лекцій, семінарських занять та консультацій, рішення тестів, практичних ситуацій під час виконання самостійної та контрольної роботи та опитувань здобувачів під час заслуховування рефератів та звітів про виконання індивідуальної роботи.

Після завершення розгляду змістових модулів №№1-3 проводяться модульні контрольні роботи, за результати написання яких виставляються модульні оцінки. Варіанти завдань до модульної контрольної роботи знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Бали, які набрані здобувачем ВО під час поточного контролю, дораховуються до модульних оцінок. Підсумкові оцінки доводяться до відома здобувачів ВО до початку сесії.

Підсумковий контроль включає модульний та семестровий контроль.

Семестровий контроль з адміністративного судочинства проводиться у формі екзамену у терміни, передбачені графіком навчального процесу і оцінюється за національною шкалою та шкалою ECTS.

За виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру здобувач ВО може набрати до 60% підсумкової оцінки і до 40% підсумкової оцінки – на екзамені.

Критерії оцінювання участі у семінарському (практичному) або індивідуальному занятті (відповідь з питань семінару, питань для самостійного опрацювання, розв'язок задачі тощо).

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання результатів навчання здобувачів ВО, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння

систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях, а також самостійність та своєчасність здачі виконаних індивідуальних та самостійних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності виду індивідуальної та самостійної роботи або усної, письмової відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів.

У процесі поточного контролю здійснюється перевірка засвоєння здобувачами ВО програмного матеріалу, набуття ними вмінь та навичок щодо вирішення практичних ситуацій, здатності самостійного опрацювання окремих тем, публічного та письмового викладу конкретних питань дисципліни.

Критерії оцінювання *участі у семінарському (практичному) або індивідуальному занятті* (активність роботи, відповідь з питань семінару, питань для самостійного опрацювання тощо), а також виконання поточної самостійної роботи (самостійне опрацювання тем) оцінюються в 3, 2, 1, 0 балів, зокрема:

- 3 бали – повна відповідь на поставлене питання; ЗВО вільно орієнтується в матеріалі, здійснює порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, робить логічні висновки та узагальнення, правильно та доречно вживає юридичну термінологію, демонструє знання законодавчих актів України; самостійна робота виконана бездоганно;

- 2 бали – відповідь потребує невеликих уточнень; при написанні самостійної роботи допущені незначні помилки;

- 1 бал – відповідь потребує суттєвих доповнень; ЗВО плутається в юридичній термінології та не може відповісти на уточнюючі запитання через недостатнє опрацювання матеріалу, у нього виникають труднощі при аналізі юридичних процесів та явищ; самостійна робота виконана із значними неточностями та помилками;

- 0 балів – відповідь не по суті; вкрай обмежена відповідь; самостійна робота виконана лише на 20 %.

При *вирішенні практичних ситуацій* ЗВО повинні вивчити навчальну літературу, матеріал лекції, обов'язково ознайомитися з нормативною базою, на основі якої потрібно вирішити задачу. Практичну ситуацію необхідно вирішити письмово із обов'язковим обґрунтуванням прийнятого рішення, та посиланням на конкретну статтю нормативного акту.

- 2 бали – точна відповідь та змістовне обґрунтування рішення;

- 1,5 бали – точна відповідь та недостатнє обґрунтування рішення;
- 1 бал – не зовсім точна відповідь та недостатнє обґрунтування рішення;
- 0,5 бали – ЗВО намагався дати відповідь, але показав незадовільний рівень знань із теми, вміння орієнтуватися в тексті нормативного акту.

Доповнення до відповіді, запитання доповідачу на семінарському занятті до 2 балів. Суттєве доповнення до доповіді основного доповідача, яке ґрунтується на ознайомленні з монографічною, науковою літературою. Задані запитання доповідачу, які є не просто уточнюючими, а які мають дискусійний характер.

Виконання тестових завдань

- 2 бали – точні відповіді на понад 90-95% тестових питань;
- 1,5 бали – точні відповіді на 70%-89% тестових питань;
- 1 бал – точні відповіді від 50% до 69 % тестових питань;
- 0,5 бали – ЗВО дав відповідь на меншу кількість, ніж 50% питань і показав незадовільний рівень знань з теми.

Ведення конспекту лекцій (до 3 балів) оцінюється за наступними критеріями: повнота, охайність, грамотність.

3 бали - наявність усіх компонентів лекцій, які відповідають усім вимогам;
до 2 балів - неохайне оформлення;

до 1 балу - відсутність у конспекті окремих лекцій або недостатньо повне відображення лекційного матеріалу у конспекті.

Ведення конспекту самостійної роботи (до 3 балів) оцінюється за наступними критеріями: повнота, охайність, грамотність.

3 бали - наявність усіх компонентів кожної теми самостійної роботи, які відповідають усім вимогам;

до 2 балів - наявність усіх компонентів кожної теми самостійної роботи, але неохайне оформлення;

до 1 балу - за відсутності у конспекті окремих тем самостійної роботи або недостатньо повне відображення матеріалу з тем самостійного вивчення у конспекті.

Опитування кожного ЗВО повинно бути проведено не менше ніж 3-4 рази на протязі семестру за умови регулярного відвідування здобувачем різних видів аудиторних занять.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота передбачає виконання двох блоків завдань:

- перший блок – тестові завдання (10 тестових завдань) або вирішення задач (2 задачі);
- другий блок – теоретичні питання (2 питання).

5 балів – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) на всі питання модульної контрольної роботи; ЗВО вільно орієнтується в поданому матеріалі;

3-4 бали – ЗВО надав на 75 % питань модульної контрольної роботи; відповіді на всі питання контрольної потребують уточнень;

2 бали – ЗВО надав відповіді на 60% питань модульної контрольної роботи; відповіді потребують суттєвих уточнень, недостатнє володіння матеріалом;

1-0 балів – ЗВО надав відповіді менше ніж на 50% питань модульної контрольної роботи; відповіді потребують значних уточнень; ЗВО не орієнтується в поданому матеріалі, вкрай обмежена відповідь.

Максимальна кількість балів, яку може отримати ЗВО у процесі виконання модульної контрольної роботи – 5 балів.

2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1

Тема 1. Адміністративне судочинство, його завдання та основні засади (принципи)

Теоретичні питання

1. Адміністративна процесуальна форма, адміністративне судочинство, судовий (адміністративний) процес та його стадії.
2. Сутність, завдання та принципи адміністративного процесуального права.
3. Принципи організації правосуддя.
4. Принципи, що визначають процесуальну діяльність суду і учасників процесу.
5. Джерела адміністративного процесуального права.

Теми доповідей і рефератів

1. Основні моделі адміністративної юстиції: загальна характеристика.
2. Адміністративна (французька) модель.
3. Загально-судова модель.
4. «Квазісудова» (англо-американська, англосаксонська) модель.
5. Адміністративно-судова (німецька) модель адміністративної юстиції.
6. Адміністративне судочинство як форма здійснення правосуддя.
7. Відмінність адміністративного судочинства від інших видів судочинства (конституційного, цивільного, господарського, кримінального).
8. Практичні аспекти застосування принципів адміністративно-процесуального права.
9. Місце рішень Конституційного Суду України в системі джерел процесуального права.
10. Поняття адміністративної процедури. Види адміністративних процедур.
11. Стадії та результати адміністративної процедури.

Задачі

1. Верховний суд України відмовив у відкритті провадження в адміністративній справі за позовом Яреми А.М. до Центральної виборчої комісії про припинення діяльності з проведення підготовки виборів народних депутатів України та депутатів органів місцевого самоврядування року за виборчими списками від політичних партій та виборчих блоків політичних партій, у зв'язку з тим, що проведення виборів за партійними списками порушує його конституційне право як виборця і громадянина України обирати депутата – фізичну особу і замість цього змушує його обирати партію (блок партій) – юридичну особу.

Чи є наявність публічно-правового спору?

Чи поширюється юрисдикція адміністративних судів на дану категорію справ?

Чи правомірним є рішення Верховного суду України?

2. У квітні 2018 р. управління Пенсійного фонду України звернулося до суду з позовом, у якому просило стягнути на свою користь з Данько суму надміру виплачених коштів у розмірі 79003 грн.02 коп. Про стягнення цієї суми Управлінням було ухвалено рішення. На обґрунтування позовних вимог вказано, що громадянка Данько надала до Управління ПФУ недостовірні довідки для призначення пенсії за віком за списком №2, тим самим працівників управління ПФУ було введено в оману, у зв'язку з чим виникла переплата пенсії, які відповідач не повернув у добровільному порядку. Тому переплату слід стягнути з відповідача на користь Управління у вказаному розмірі. Дніпровський окружний адміністративний суд постановою від 3 червня 2018 р. позовні вимоги задовольнив.

Дніпровський апеляційний суд ухвалою від 10 лютого 2019 р. скасував рішення суду першої інстанції, провадження у справі закрити з огляду на те, що її належить розглядати в порядку цивільного судочинства.

Визначте вид правовідносин, які склалися, чи є вони публічно-правовими?

Чи належить до юрисдикції адміністративних судів справи про повернення сум надміру сплачених коштів?

3. На підставі КАС України громадянин Арбузов звернувся до Святошинського районного суду м. Києва як адміністративного суду з позовом про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії, зокрема надати належним чином завірену копію кримінальної справи за обвинуваченням громадянина Арбузова. Суд відмовив у задоволенні позову.

Чи поширюються на ці правовідносини положення КАС України?

Чи на дані правовідносини поширюється положення Закону України «Про доступ до публічної інформації»?

Чи належить до юрисдикції адміністративних судів дана справа?

4. Громадянка Мариненко М.М. звернулася до Державної міграційної служби в Чернігівській області із заявою про реєстрацію місця її проживання та її дітей у садовому будинку садового товариства «Квітка». До заяви Мариненко М.М. додала: а) свідоцтво про право власності на нерухоме майно, відповідно до якого вона є власником зазначено садового будинку, та б) акт обстеження житлових умов, згідно з яким дане домоволодіння обладнано системою опалення, з міста до нього проведено воду, електроенергію і він підключений до інтернет-мережі.

Зазначена Державна міграційна служби в Чернігівській області відмовила Мариненко М.М. у реєстрації із посиланням на те, що будинок, у якому вона бажає зареєструвати своє та дітей місце проживання, є садовим, а не житловим.

Мариненко М.М. звернулася до адміністративного суду із позовною

заявою про визнання відмови у реєстрації протиправною, зазначивши в ній, що така відмова обмежує її не тільки у вільному виборі місця постійного проживання, а й у здійсненні інших цивільних, громадських та політичних прав.

На підставі аналізу практики Європейського суду з прав людини назвіть аспекти принципу верховенства права та. визначте, на якому із них має акцентувати увагу суд при розгляді даної справи.

Обґрунтуйте позицію суду щодо рішення у цій справі.

5. Студент філологічного факультету університету Олександр Петренко звернувся до міського комісаріату за місцем знаходження гуртожитку із проханням поставити його на військовий облік у зв'язку з переїздом на навчання до міста. Одночасно подав посвідчення про приписку з відміткою про зняття з військового обліку за попереднім місцем проживання. Відповідальний службовець комісаріату відмовився ставити його на військовий облік, оскільки О.Петренко не надав довідки з університету, що він дійсно є студентом і має право на забезпечення гуртожитком. В університеті відповіли, що таку довідку О.Петренку зможуть видати лише через два тижні, коли з відпустки вийде працівник, що відповідає за ведення обліку студентів.

О.Петренко оскаржив бездіяльність міського військового комісаріату до адміністративного суду щодо не взяття його на військовий облік, оскільки внаслідок такої бездіяльності з'являються підстави для притягнення О.Петренка до адміністративної відповідальності за порушення правил військового обліку (стаття 210 Кодексу України про адміністративні правопорушення). Крім того, за відсутності відповідного запису у посвідченні про приписку він не зможе звернутися до паспортного столу для реєстрації свого нового місця проживання.

Суд, розглянувши адміністративний позов, відмовив у його задоволенні, зіславшись на те, що жодного права О.Петренка військовий комісаріат не порушив, адже стати на військовий облік є обов'язком, а не правом призовника.

Чи допустив військовий комісаріат порушення прав, свобод чи інтересів О.Петренка?

Чи може суд надавати захист інтересам особи?

Чи правильне рішення ухвалив суд? Підготуйте консультацію, як діяти О.Петренку далі.

6. Мешканець села Киселівка фермер Кодій К.К. звернувся до Киселівської сільської ради із заявою про надання йому в короткострокову оренду земельної ділянки для вирощування нового сорту соняшника (1га), яка би прилягала до земель, що є у його власності. Сільська рада розглянула заяву Кодія К.К. і прийняла рішення про надання йому в оренду земельної ділянки розміром 1 га, прилеглої до сільськогосподарських угідь Кодія К.К. з південної сторони. Зазначена земельна ділянка раніше належала іншому користувачеві, з яким сільська рада розірвала договір дострокової оренди через недоцільне її використання.

Кодій К.К. звернувся до районного суду з адміністративним позовом, у якому оскаржив рішення сільської ради. Позов він обґрунтував тим, що попередній користувач земельної ділянки використовував її для зберігання отрутохімікатів. Значна частина хімікатів зберігалася протягом тривалого часу під відкритим небом, тому земля зазнала значного забруднення і стала малоприсадною для вирощування сільськогосподарських культур.

Суд, розглянувши справу, прийняв постанову, якою у задоволенні позову відмовив. Основним мотивом стало те, що сільська рада прийняла своє рішення відповідно до закону, адже прохання Кодія К.К. про виділення земельної ділянки для вирощування соняшника було повністю задоволено, а земельна ділянка, згідно з даними державного земельного кадастру, належить до земель сільськогосподарського призначення, тому суд не взяв до уваги посилення позивача на те, що вона є малоприсадною для ведення сільського господарства.

Чи поширюється на дані правовідносини юрисдикція адміністративного суду? Чи допустила сільська рада порушення прав, свобод та інтересів Кодія К.К.?

Чи врахував суд завдання адміністративного судочинства, відмовляючи в задоволенні позову?

Чи було перевірено рішення сільської ради на відповідність усім критеріям, що визначені ч. 2 ст.2 КАСУ? Які критерії були проігноровані?

Чи правильне рішення ухвалив суд? Підготуйте консультацію для Кодія К.К.

7. Верховна Рада ухвалила закон, згідно з яким суб'єктам підприємницької діяльності, які працевлаштовують вихованців дитячих будинків, надається одноразова грошова допомога з державного бюджету за кожному працевлаштовану особу. Виконання цього закону покладено на Міністерство праці і соціальної політики. Підприємство, яке працевлаштувало десять вихованців дитячих будинків, виграло справу проти міністерства і за постановою адміністративного суду мало одержати грошову допомогу. Однак на стадії виконання постанови суду набрав чинності новий закон про бюджет, яким було скасовано цей вид допомоги і встановлено, що невиконані судові рішення про зобов'язання виплатити таку допомогу не повинні виконуватися. На цій підставі державний виконавець закрити виконавче провадження.

Чи є підстави для оскарження рішення державного виконавця до адміністративного суду?

На які принципи адміністративного судочинства можна посперитися для обґрунтування адміністративного позову?

Рекомендована література

Базова

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp/conv>

2. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року: Закон України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV// База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1906-15>
4. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закону України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#n166>
5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
6. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
7. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2136-19>
8. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03. 2004 р. № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>
9. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 2453-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/conv>
10. Адміністративне процесуальне право: Навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. Т.П. Мінки. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 320 с.
11. Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): Наук. – практ. Посібник / Манн Томас, Мельник Роман, Бевзенко Володимир, Комзюк Анатолій; пер. та адапт. з нім. Мельника Романа; за заг. ред. Бевзенка Володимира. К. : Алерта, 2013. 308 с.
12. Адміністративне процесуальне право України : навч.-метод. посіб. / І. О. Картузова [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – К. : Фенікс, 2016. 400 с.
13. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х. : Право, 2016. 312 с.
14. Адміністративне судочинство : Підручник; Мін-во освіти і науки України. Держ. вищий навч. заклад «Запорізький нац. ун-т»; За заг. ред. Т.О.Коломоець. - Київ: Істина, 2011 р. 300 с.
15. Бурбика М. М. Адміністративний процес України (у схемах) : навчальний посібник / М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова, А. В. Солонар. Суми : Сумський державний університет, 2019. 108 с.

Допоміжна

1. Адміністративна юстиція: Європейський досвід і пропозиції для України / Авт.-упоряд. І. Б. Коліушко, Р. О. Куйбіда. К.: Факт, 2003. 536 с.
2. Апаров А. М. Формування та розвиток адміністративно-процесуального права: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2014. 344 с.

3. Банчук О. А., Куйбіда Р. О. Вимоги статті 6 Конвенції про захист прав та основних свобод до процедури здійснення судочинства. К.: ІКЦ «Леста». 2005. 116 с.
4. Бородін І.Л. Адміністративно-юрисдикційні провадження. *Юридичний вісник*. 2014. № 2. С. 41-45.
5. Бучик А. Впровадження принципу процесуальної регламентації в адміністративному судочинстві. *Право України*. 2018. № 2. С. 39-53.
6. Весельська Т. Адміністративні процедури та їх індивідуально-регламентуючий характер. *Право України*. 2009. № 7. С. 141- 146.
7. Гончарук С.Т., Джигир Д.Г. Реалізація права на захист у провадженні у справах про адміністративні правопорушення. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 4 (26). С. 100-104.
8. Гордєєв В. Реалізація принципу рівності в адміністративно-процесуальних відносинах. *Право України*. 2010. №11. С. 240-248.
9. Гордєєв В. Фактичний склад в адміністративному судочинстві України: формальний вираз. *Право України*. 2016. № 2. С. 68-74.
10. Губерська Н.Л. Адміністративний процес: сучасні підходи до визначення. URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/3-9-2014-jubilee/item/392-administratyvnyy-protses-suchasni-pidkhody-dovyznachennyahuberska-n-1>
11. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України: Навч. пос. К.: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.
12. Джафарова М.В. Принципи адміністративного процесуального права у новітніх умовах сьогодення: науково-правовий аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер.: Юридичні науки. 2019. Вип. 1. С. 54-57.
13. Іваненко Я. Про види адміністративних неюрисдикційних проваджень. *Право України*. 2010. № 11. С. 128-135.
14. Коломоєць Т., Лютіков П. Оціночні поняття адміністративного судочинства України: наукові підходи до їх тлумачення у правовій доктрині. *Право України*. 2018. № 2. С. 54-70.
15. Колпаков В., Гордєєв В. Принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі в системі принципів адміністративного судочинства. *Право України*. 2014. № 3. С. 47–55.
16. Комзюк А.Т., Бевзенко В.М., Мельник Р.С. Адміністративний процес України : Навч. пос. К.: Прецедент, 2007. 531 с.
17. Кравчук В. Адміністративна юстиція в контексті конституційної реформи. *Право України*. 2016. № 2. С. 45-49.
18. Кравчук В. Проблеми визначення складу суду касаційної інстанції. *Право України*. 2018. № 2. С. 136-147.
19. Кубко Є. Проблеми запровадження міжнародно-правових стандартів адміністративної діяльності та адміністративного судочинства. *Право України*. 2013. № 12. С.156-174.
20. Лук'янець Д. Сміслові колізії у новій редакції Кодексу адміністративного судочинства України. *Право України*. 2018. № 2. С. 71-83.

21. Лук'янець Д. Сучасні погляди на проблеми адміністративного судочинства. *Право України*. 2018. № 2. С. 253-256.
22. Мойсеєнко Г.В. Оціночні поняття в адміністративному судочинстві України: дис.. канд.юр.наук. 12.00.07. Запоріжжя, 2017. 222 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page//dis/07/Moiseienko_diss.pdf
23. Муза О.В. До питання про місце правових актів управління в адміністративному процесі України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 5. - С. 96-100.
24. Писаренко Н. Верховенство права, конвенційні гарантії справедливого суду та принципи адміністративного судочинства. *Право України*. 2019. № 4. С. 55–76.
25. Писаренко Н. Про складові незалежної адміністративної юстиції. *Право України*. 2016. № 2. С. 31-37.
26. Принципи цивільного, господарського та адміністративного судочинства: монографія / І. І. Брус та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Козьякова І. М. Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2018. 257 с.
27. Хлібороб Н. Запровадження електронного адміністративного судочинства в Україні: інновації та перспективи. *Право України*. 2018. № 2. С. 102-117.
28. Шоптенко С.С. Зміст і стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 5. Том 2. С. 74-77.

Семінарське заняття №2

Тема 2. Адміністративна юрисдикція адміністративних судів та її види

Теоретичні питання

1. Поняття адміністративної юрисдикції як компетенції судів щодо вирішення адміністративних справ.
2. Відмежування понять «адміністративної юрисдикції» від «підсудності» та «підвідомчості».
3. Предметна юрисдикція.
4. Інстанційна юрисдикція.
5. Територіальна юрисдикція (підсудність) та її різновиди.
6. Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого. Недопустимість спорів про підсудність.

Теми доповідей і рефератів

1. Роль Верховного Суду у механізмі забезпечення правосуддя в адміністративних справах
2. Велика Палата Верховного Суду як апеляційна інстанція в адміністративних справах
3. Сучасні проблеми розмежування адміністративної юрисдикції в юридичній науці і практиці
4. Предмет адміністративної юрисдикції: основні критерії для ідентифікації адміністративної справи

5. Інстанційна юрисдикція як нововведення Кодексу адміністративного судочинства України: проблеми теорії і практики
6. Територіальна юрисдикція: теоретичний і практичний аспекти
7. Адміністративна і цивільна (господарська) юрисдикції: труднощі розмежування.
8. Проблема адміністративного договору.

Задачі

1. Виявивши порушення закону з боку представництва іноземного суб'єкта господарювання, орган державної влади України поклав обов'язок усунути це порушення не на цього суб'єкта, а на керівника представництва. Позов від імені іноземного суб'єкта господарювання щодо оскарження припису був поданий до суду за вибором керівника. Однак суд повернув позовну заяву, стверджуючи, що заява мала бути подана до суду за місцем проживання посадової особи представництва.

Чи обґрунтованими є дії суду?

Яким чином слід вирішити питання про юрисдикцію цієї адміністративної справи?

2. Качка К.К. звернулася до адміністративного суду із позовом до податкової інспекції про визнання дій першого заступника голови інспекції протиправними й відшкодування моральної шкоди у розмірі 30 000 грн.

У судовому засіданні позивачка пояснила, що їй стало відомо про те, що перший заступник голови податкової інспекції звертався із запитом до міської клінічної лікарні про стан її здоров'я, про що був зроблений запис в амбулаторній картці, яка була витребувана судом.

Позивачка двічі просила керівника податкової інспекції надати їй копії запиту та відповіді лікарні, однак останній не відреагував на її звернення. У судовому засіданні Качка К.К. надала копії відповідних заяв, надісланих керівникові податкової інспекції листом із повідомленням.

Позивачка вважала, що їй завдано моральної шкоди у розмірі 30 000 грн., оскільки внаслідок незаконного збирання керівником інспекції щодо неї інформації вона дуже знервувалася, вимушена була пояснювати всім своїм знайомим, у зв'язку з чим зазначений запит надіслано до лікарні.

Визначити чи належить розглядати справу за правилами адміністративного судочинства. За правилами якого процесуального акта має розглядатися даний позов? Відповідь обґрунтуйте.

3. Дідко Д.Д. звернувся до суду з позовом до головного державного виконавця державної виконавчої служби про визнання протиправними дії при винесенні постанови про зупинення виконавчого провадження по виконанню судового рішення від 30 серпня 2017 р.

До позову додавалося судове рішення від 30 серпня 2017 р., яке набуло чинності й відповідно до якого Котов І.І. – відповідач по справі – зобов'язувався сплатити Дідко Д.Д. суму, яку останній йому позичив.

Яке рішення має ухвалити суд по даній справі? Обґрунтуйте свою позицію, посилаючись на нормативні положення.

4. ТОВ «Санфлора» звернулося до окружного адміністративного суду з позовом до технологічного технікуму-інтернату, в якому просило визнати неправомірною відмову відповідача задовольнити інформаційний запит щодо отримання копій документів, які містять публічну інформацію. Позивач також просив суд зобов'язати відповідача надати перелічені у запиті документи.

Окружний адміністративний суд своєю ухвалою відмовив у відкритті провадження у справі, посилаючись на те, що відповідач є навчальним закладом і не є суб'єктом владних повноважень у розумінні Кодексу адміністративного судочинства України. Отже, даний спір не пов'язаний із здійсненням владних управлінських функцій, а тому має вирішуватися у порядку цивільного судочинства.

Визначити чи належить розглядати справу за правилами адміністративного судочинства. Дайте правову оцінку позиції суду першої інстанції. Відповідь обґрунтуйте.

5. За результатами перевірки відділенням Фонду соціального захисту інвалідів встановлено факт незабезпечення на підприємстві нормативів робочих місць для працевлаштування інвалідів.

Відділення Фонду має намір звернутися до суду із вимогою стягнути з підприємства штрафні санкції та пеню із суми недоїмки за кожний день прострочення сплати зазначених санкцій.

За правилами якого процесуального закону має розглядатися таке звернення відділення Фонду? Якою має бути форма звернення до суду? Посилаючись на нормативні приписи, обґрунтуйте свою позицію.

6. Громадянин Сирії Х. прибув в Україну в особистих справах і перебував на її території на законних підставах. Двічі за один рік його притягували до відповідальності за статтями 45 та 46 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Державна міграційна служба України ухвалила рішення про примусове повернення Х. в країну походження. Х., мотивуючи тим, що за вчинені діяння він вже зазнав покарання і немає необхідності застосовувати до нього такий захід, як примусове повернення, зажадав звернутися до суду із позовом про скасування рішення Державної міграційної служби України.

До якого з судів загальної юрисдикції має звернутися громадянин Сирії Х.? За правилами якого процесуального закону суд розглядатиме його позов? Відповідь обґрунтуйте.

7. Товариство з обмеженою відповідальністю звернулося до Чернігівського окружного адміністративного суду із позовом до Міністерства економічного

розвитку і торгівлі України про визнання дій останнього незаконними та скасування рішення щодо відмови ТОВ у наданні висновку про продовження строків розрахунків за зовнішньоекономічним контрактом. Суддя, ознайомившись із позовною заявою, ухвалив рішення про її повернення у зв'язку із тим, що дана справа не підсудна Чернігівському окружному адміністративному суду. В ухвалі суддя вказав, що адміністративні справи з приводу оскарження актів міністерств вирішуються окружним адміністративним судом, територіальна юрисдикція якого поширюється на м. Київ.

Визначити підсудність адміністративної справи. Відповідь обґрунтуйте.

Рекомендована література

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 2453-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/conv>
3. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>
4. Інструкція з організації примусового виконання рішень: Наказ Міністерства юстиції України 02.04.2012 р. № 512/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 29.09.2016 р. № 2832/5) / Зареєстровано: у Міністерстві юстиції України від 30.09.2016 р. № 1302/29432. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12#n18>
1. Адміністративне процесуальне право: Навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. Т.П. Мінки. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 320 с.
2. Адміністративне процесуальне право України : навч.-метод. посіб. / І. О. Картузова [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». К. : Фенікс, 2016. 400 с.
3. Кузьменко О. В. Адміністративно-процесуальне право України: Підручник. К.: Атіка, 2008. 416 с.
4. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Х. : Право, 2016. – 312 с.
5. Бурбика М. М. Адміністративний процес України (у схемах) : навчальний посібник / М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова, А. В. Солонар. Суми : Сумський державний університет, 2019. 108 с.

Допоміжна

1. Бевзенко В. Адміністративна юрисдикція: поняття, сутність, проблеми відмежування. *Вісник ВАСУ*. 2013. №3. С.39-53.
2. Бевзенко В.М. Участь в адміністративному судочинстві України суб'єктів владних повноважень: правові засади, підстави та форми: Монографія. К.: Прецедент, 2010. 475 с.
3. Бородін І.Л. Адміністративно-юрисдикційні провадження. *Юридичний вісник*. 2014. № 2. С. 41-45.

4. Бринцев О. В. Розмежування компетенції адміністративних і господарських судів: проблеми та перспективи. Х.: Право, 2007. 64с.
5. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України: Навч. пос. К.: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.
6. Зеленіна С.М. Особливості провадження за зверненнями громадян в органах внутрішніх справ України. URL: http://www.lj.kherson.ua/2014/pravo02/part_3/18.pdf
7. Коверзнев В. Засади розмежування юрисдикції загальних і адміністративних судів України при вирішенні окремих категорій справ. *Вісник ВАСУ*. 2013. № 3. С.62-67.
8. Коверзнев В.О. Розмежування юрисдикції адміністративних і господарських судів України: проблеми теорії та практики / В.О. Коверзнев. *Форум права*. 2013. № 2. С. 223– 229
9. Кравчук В. Адміністративна юстиція в контексті конституційної реформи. *Право України*. 2016. № 2. С. 45-49.
10. Кравчук В. Проблеми визначення складу суду касаційної інстанції. *Право України*. 2018. № 2. С. 136-147.
11. Пасенюк О. Колізії між адміністративною та господарською юрисдикцією: шляхи їх подолання. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2011. № 2. С. 3– 23.
12. Писаренко Н. Розмежування судових юрисдикцій крізь призму розуміння принципів судочинства (на прикладі податкових спорів). *Право України*. 2020. № 4. С. 127–141.
13. Середа О. Адміністративне і господарське судочинство: значення і доцільність спеціалізованих судів у порівняльно-історичному аспекті. *Право України*. 2009. № 6. С. 80-84.
14. Смокович М.І. Визначення юрисдикції адміністративних судів та розмежування судових юрисдикцій: моногр. К.: Юрінком Інтер, 2012. 304 с.
15. Смокович М.І. Проблеми розмежування адміністративної та конституційної юрисдикції. *Проблеми теорії та практики адміністративної юстиції: зб. наук. статей* / М.І. Смокович, М.І. Цуркан, В.Г. Перепелюк та ін. К.: Юрінком Інтер, 2012. С.117 – 131.

Семінарське заняття №3

Тема 3. Суб'єкти адміністративного процесу

Теоретичні питання

1. Суд як обов'язковий суб'єкт адміністративних процесуальних відносин.
2. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність.
3. Сторони як учасники справи у адміністративному судочинстві, їх види та характерні ознаки, правовий статус.
4. Поняття і види третіх осіб в адміністративному судочинстві та їх характерні ознаки.

5. Представник в адміністративному суді: поняття, види, статус (повноваження) та підстави їх представництва.

6. Участь у справі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб та особливості їх повноважень.

7. Інші учасники адміністративного процесу та їх правовий статус (помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідки, експерти, експерт з питань права, спеціаліст, перекладач).

Теми доповідей і рефератів

1. Суб'єкти адміністративного процесу (судочинства): підходи до класифікації.

2. Поняття та види учасників адміністративного судочинства: проблеми теорії.

3. Поняття та зміст категорії «суб'єкт адміністративного судочинства».

4. Особливості правосуб'єктності в адміністративному судочинстві іноземних осіб.

5. Особливості процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві: порівняльно-правова характеристика.

6. Особливості правового положення позивача в адміністративному судочинстві.

7. Особливості правового положення позивача в адміністративному судочинстві.

8. Особливості процесуального статусу відповідача в адміністративному судочинстві.

9. Суб'єкт владних повноважень як позивач в адміністративному судочинстві.

10. Судові виклики і повідомлення за КАС, ЦПК та ГПК України: порівняльний аналіз.

Задачі

1. В квітні 2015р. Голова Верховної Ради України звернувся до суду із заявою про дострокове припинення повноважень народного депутата України Петренка П.М., який 31.03.2012р. був обраний народним депутатом України від виборчого округу № 225 Чернігівської області і розпорядженням Керівника апарату Верховної Ради України № 1101 від 29.05.2012р. його було зараховано на роботу до Верховної Ради України четвертого скликання на постійній основі. Указом Президента України № 179/2005 від 04.02.2015р. Петренко П.М. призначений Головою Чернігівської обласної державної адміністрації. Вважаючи, що ця посада є несумісною із статусом народного депутата України, просив постановити рішення про припинення повноважень народного депутата України Петренка П.М. На момент перегляду у Верховному Суді судових рішень по цій справі відбулися чергові вибори народних депутатів, в результаті яких обрано Верховну Раду України нового скликання.

Чи може Верховна Рада України нового скликання бути у наведених правовідносинах правонаступником Верховної Ради попереднього скликання?

2. У справі з приводу оскарження розпорядження міського голови відповідачем була названа відповідна міська рада.

Чи можна вважати належним відповідачем міську раду?

Чи може міська рада бути залучена до судового розгляду?

3. Суд залишив позовну заяву без руху, посилаючись на ту обставину, що вона подана неналежним позивачем – Міністерством освіти і науки, яке просило скасувати адміністративне стягнення, накладене на його працівників.

Чи обґрунтованою була відмова суду?

Як слід було вирішити справу?

4. У вересні 2020 року міський голова Івано-Франківська оскаржив в Окружному адміністративному суді Києва рішення уряду про поділ України на епідемічні зони.

Окружний адміністративний суд Києва просять визнати протиправними і нечинними певні пункти постанови Кабінету міністрів про карантин, зокрема, щодо поділу України на епідемічні зони «червону», «помаранчеву», «жовту» і «зелену» у зв'язку з темпами поширення COVID-19 і визначення низки заборон.

Чи можна вважати належним позивачем міського голову?

Як слід було вирішити справу?

5. Товариство з обмеженою відповідальністю «Соколине гніздо» звернулось до суду з позовом до Інспекції державного архітектурно-будівельного контролю, в якому просить зобов'язати відповідача продовжити дію дозволу на виконання будівельних робіт від 22.03.2015 р. №156/05. У ході розгляду справи суд встановив, що:

1) відповідно до ст. 29 Закону України «Про планування і забудову територій», Положення про державний архітектурно-будівельний контроль, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2003 р. № 225, та Положення про порядок надання дозволу на виконання будівельних робіт, затвердженого наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 05.12.2010 р. № 273, повноваження надавати дозвіл на виконання будівельних робіт або відмови у наданні такого дозволу надано Інспекціям державного архітектурно-будівельного контролю;

2) згідно з довідкою Головного управління статистики в Черкаській області від 21.09.2016 р. №01-02-114-2682 та Положення про інспекцію державного архітектурно-будівельного контролю, яке затверджене наказом начальника Управління архітектури та містобудування Виконавчого комітету Черкаської міської ради, Інспекція не є юридичною особою і діє у складі Управління архітектури та містобудування Виконавчого комітету Черкаської міської ради.

Кого слід віднести до належного відповідача (-ів) у цій справі?

6. Бахтій В.Г. звернувся із позовом до інспекції державного архітектурно-будівельного контролю Чернігівської міської ради про визнання протиправною її бездіяльності, яка, на думку позивача, полягала у ненаданні йому дозволу на виконання будівельних робіт по реконструкції нежитлого приміщення, вбудованого в житловий будинок по вул. Дундича, 35, площею 29,7 м. кв. під стоянку для легкового автомобіля із влаштуванням окремого в'їзду з вул. Дундича. Під час судового розгляду справи було виявлено, що рішенням Деснянського районного суду м. Чернігів від 19 січня 2015 року, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду, був задоволений позов Даценка В.В. до Бахтія В.Г. про усунення перешкод у користуванні житлом та відшкодування моральної шкоди. Підставою для цього, відповідно до цього рішення суду, стало проведення будівельних робіт без відповідного дозволу місцевої інспекції державного архітектурно-будівельного контролю та те, що отвір гаражних воріт виконано з порушенням будівельних норм.

Чи необхідно Даценка В.В. залучати до участі у цій справі.

Якщо так, то у якості якого учасника адміністративного процесу?

Рекомендована література

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 2453-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/conv>
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5076-17>
4. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06. 2011 р. № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3460-17>
5. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. №1697-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
6. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
7. Адміністративне процесуальне право: Навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. Т.П. Мінки. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 320 с.
8. Кузьменко О. В. Адміністративно-процесуальне право України: Підручник. К.: Атіка, 2008. 416 с.
9. Адміністративне процесуальне право України : навч.-метод. посіб. / І. О. Картузова [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». К. : Фенікс, 2016. 400 с.
10. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х. : Право, 2016. 312 с.
11. Адміністративне судочинство : Підручник; Мін-во освіти і науки України. Держ. вищий навч. заклад «Запорізький нац. ун-т»; За заг. ред. Т.О.Коломоець. Київ: Істина, 2011 р. 300 с.

12. Бурбика М. М. Адміністративний процес України (у схемах) : навчальний посібник / М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова, А. В. Солонар. Суми : Сумський державний університет, 2019. 108 с.

13. Адміністративне судочинство в питаннях та відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. Н. Ю. Задираки, Є. С. Герасименка. Київ : ВД Дакор, 2019. 224 с.

Допоміжна

1. Артеменко М. Представництво прокуратурою інтересів держави в суді: проблемні питання модифікації «класичної» моделі процесуального представництва та виклики часу. *Вісник ВАСУ*. 2013. №3. С.81-92.

2. Бевзенко В. Публічне правонаступництво: сутність, процедура та особливості. *Право України*. 2014. №3. С.75-90.

3. Бевзенко В.М. Участь в адміністративному судочинстві України суб'єктів владних повноважень: правові засади, підстави та форми: монографія. К.: Прецедент, 2010. 475с.

4. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України: Навч. пос. К.: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.

5. Калмикова Я. Компетенція експерта та спеціаліста під час доказування в адміністративному судочинстві. *Вісник ВАСУ*. 2012. №1. С.50-57.

6. Константи́й О. В. Проблеми захисту в адміністративному судочинстві суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів : монографія. Київ: Істина, 2015. 544 с.

7. Кравчук В. Особливості реалізації прокурором представницьких повноважень в адміністративному судочинстві. *Вісник прокуратури*. 2013. №5. С.35-39.

8. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія. К.: Атіка, 2005. 352 с.

9. Лукацька Л.Г. Основні завдання адвоката та їх співвідношення з завданнями адміністративного процесу. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/6_2_2015/part_3/22.pdf

10. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права: навч. посіб. / за заг. ред. Р. О. Куйбіди, В. І. Шишкіна. К.: Старий світ, 2006. 576 с.

11. Пчелін В. Треті особи як суб'єкти адміністративних процесуальних правовідносин. URL: http://vjhr.sk/archive/2016_3/24.pdf

12. Савчук Р.М. Перекладач як учасник адміністративного судочинства: процесуальний статус, компетентність, неупередженість: дис. ... канд. юр. наук. Одеса, 2018. 204 с.

13. Ситніков О.Ф. Особливості правового положення позивача в адміністративному судочинстві. *Форум права*. 2012. № 4. С. 819–823.

14. Сідей Я.Я., Селіванов О.А. Залучення громадянином третіх осіб при розгляді адміністративних спорів. *Публічне право*. 2015. №1. С.71-78.

15. Хлібороб Н. Запровадження електронного адміністративного судочинства в Україні: інновації та перспективи. *Право України*. 2018. № 2. С. 102-117.

16. Щавінський В. Р. Держава як позивач у адміністративному процесі: сутність та відповідність природу адміністративної юстиції. *Публічне право*. 2015. №1. (17). С.57-72.

17. Щавінський В.Р. Держава як відповідач в адміністративному процесі. *Публічне право*. 2015. №3 (19). С.137-143.

Семінарське заняття 4

Тема 4. Докази та доказування, судові витрати, процесуальні строки та заходи процесуального примусу в адміністративному судочинстві

Теоретичні питання

1. Поняття судового доказування в адміністративному судочинстві.
2. Поняття та класифікація судових доказів в адміністративному судочинстві.
3. Основні правила доказування в адміністративному судочинстві.
4. Предмет доказування та предмет судового пізнання в адміністративному судочинстві.
5. Засоби доказування в адміністративному судочинстві.
6. Забезпечення доказів у адміністративному судочинстві.
7. Судові доручення щодо збирання доказів за КАС України
8. Процесуальні строки. (поняття і види; обчислення процесуальних строків та їх зупинення, поновлення та продовження).
9. Витрати, пов'язані з розглядом справи в суді (поняття; пільги щодо сплати судових витрат та їх розподіл між сторонами).
10. Судовий збір: поняття, об'єкти, розміри ставок, порядок сплати та повернення.
11. Заходи процесуального примусу (поняття, підстави їх застосування та види; порядок застосування окремих заходів процесуального примусу).

Теми доповідей і рефератів

1. Підстави звільнення від доказування і їх практичне значення.
2. Необхідні докази: поняття, правила визначення, оцінка.
3. Доказові факти: поняття, роль, особливості оцінки.
4. Прямі та непрямі докази в адміністративних справах.
5. Речові докази в адміністративному судочинстві: поняття, види, особливості дослідження та оцінки.
6. Електронні докази в адміністративному судочинстві: поняття, види, особливості дослідження та оцінки.
7. Письмові докази в адміністративному судочинстві: поняття, види, особливості дослідження та оцінки.
8. Предмет доказування: поняття, правила визначення, структура.
9. Правила оцінки доказів: належність, допустимість і достатність доказів; попередня і остаточна оцінка, стандарти доказування (припущення, висока ймовірність, переконливість).

10. Експертиза в адміністративному судочинстві.

Задачі

1. До Чернігівського окружного адміністративного суду звернувся громадянин Івахненко І.І. з позовом до державного реєстратора реєстраційної служби Бобровицького районного управління юстиції Чернігівської області про визнання протиправним рішення стосовно державної реєстрації об'єкта нерухомості. Суд, оцінивши докази, вислухавши пояснення сторін та третіх осіб, дослідивши матеріали справи, дійшов висновку, що державний реєстратор вчинив реєстраційну дію на підставі заяви від імені позивача, яка не відображає його волю (підроблена заява). В основу свого рішення суд поклав висновок спеціаліста про відібрання для дослідження вільних та експериментальних зразків підпису позивача.

Проаналізуйте правомірність дій суду. Чи правомірно суд в основу свого рішення поклав висновок спеціаліста щодо підпису позивача? Чи були допущені порушення норм процесуального права?

2. Громадянин Охріменко А.А. звернувся до окружного адміністративного суду з позовом про визнання незаконними дії Чернігівського об'єднаного районного військового комісаріату щодо його призову на строкову військову службу та зобов'язати відповідача прийняти рішення про надання відстрочки від призову. У судовому засіданні відповідач довів, що його дії відносно позивача правомірні. На підтвердження своєї позиції він надав копію наказу військового комісара, особову справу призовника, витяг з протоколу обласної призовної комісії.

Чи може суд визнати зазначені докази належними, допустимими, достовірними та достатніми?

Вирішіть справу.

3. У адміністративному суді м. Києва розглядалася справа про вилучення земельної ділянки для суспільних потреб у гр. Куценко О.М. До участі у справі були запрошені спеціаліст та експерт, яких повідомили по телефону за три дні до розгляду справи. Крім того, суд ухвалив провести огляд на місці, оскільки треба було вчинити ряд процесуальних дій, необхідних для призначення експертизи.

Експерт не з'явився у судове засідання. Суддя наклав на нього штраф за неявку у судове засідання та неповідомлення суду про причини своєї неявки. Експерт вирішив оскаржити рішення суду та мотивував свою скаргу тим, що суд неналежним чином повідомив його про участь у справі, не направив судову повістку у строки, передбачені законом, а по телефону секретар повідомила лише за три дні про розгляд справи.

Проаналізуйте правомірність дій суду та експерта щодо дотримання процесуальних строків.

4. Гр. Петришин В.С. хоче пред'явити до суду позовну заяву з приводу незаконного звільнення з публічної служби і поновлення на посаді. Для підтвердження своїх вимог він мав намір допитати свідка Волошина М.Т. Проте йому стало відомо, що цей свідок виїжджає на постійне місце проживання за кордон в країну, з якою в Україні не має договору про правову допомогу, подальший допит цього свідка буде неможливим або утрудненим. Волошин М.Т. є єдиним свідком у даній справі. Петришин В.С. звернувся до суду з проханням допитати негайно свідка Волошина М.Т., оскільки той взяв уже квитки на літак і відлітає через три дні.

Проте суддя відмовив йому у розгляді такої заяви, посилаючись на ч. 2 ст. 117 КАС про те, що заява про забезпечення доказів розглядається судом протягом п'яти днів з дня її надходження.

Чи правомірні дії суду? Чи передбачено КАС строк, у який повинна бути подана позовна заява, якщо докази забезпечувалися до пред'явлення позову?

5. *Чи має місце порушення процесуальних строків у таких випадках:*

- заяву про скасування ухвали розглянуто протягом 10 днів з дня її надходження;

- справу про незаконне звільнення та поновлення на публічній службі, розглянуто протягом трьох місяців з дня відкриття провадження у справі, у які мало місце таке ускладнення, як зупинення провадження у зв'язку з хворобою позивача;

- апеляційну скаргу на рішення суду, яке було ухвалене 10 вересня 2019 р., подано протягом 40 днів.

6. *Як обчислюється строк на подання апеляційної скарги, якщо:*

- рішення було ухвалено 1 жовтня 2018 р., а додаткове рішення - 29 жовтня 2018 р.;

- рішення ухвалено 1 вересня 2018 р., а з мотивувальною частиною рішення сторони ознайомилися лише 20 жовтня 2018 року

- позивач на момент розгляду (20 жовтня 2018 р.) справи у письмовому провадженні знаходився на лікуванні, а рішення суду отримав через місяць.

7. Гр. Луцька О.Т. звернулася до подання позовної заяви до суду із заявою про забезпечення доказу. Вона просила вилучити у відповідача згідно зі ст. 147 КАС у примусовому порядку довідку про її доходи. Суддя відмовив їй у примусовому вилученні доказу, посилаючись на те, що ст.115 КАС такий спосіб забезпечення доказу не передбачено. Тому, пред'являючи позовну заяву, вона на підтвердження своїх вимог не подала такий доказ. В підготовчому засіданні була відсутня, тому не мала можливості повідомити суду про цей доказ. Адвокат позивачки витребував такий доказ та подав його суду на стадії розгляду справи по суті, проте суддя відмовив у його прийнятті, посилаючись на ст. 77 КАС.

Визначте правомірність дій суду? Порадьте Луцькій О.Т., як їй вийти із даної ситуації?

8. Гр. Силенко В.П. (стягувач) передав на виконання до державної виконавчої служби рішення суду. До державного виконавця з'явився боржник Непийпиво В.І. та подав заяву про зупинення виконавчого провадження, аргументуючи своє клопотання тим, що суддя несвоєчасно направив йому копію рішення суду, тому він не міг оскаржити рішення суду. Він має намір це зробити, хоча пройшов уже місяць з моменту видачі рішення суду, але він вважає, що це були поважні причини. Крім того, суддя, який видав рішення суду, цілий тиждень перебуває на лікарняному.

Визначте правомірність дій судді. Які порушення норм процесуального права мають місце? Чи порушено процесуальні строки?

9. Суддя постановив ухвалу про вилучення доказів для тимчасового їх дослідження судом. Таку ухвалу було надіслано на виконання державному виконавцеві. Останній відмовився її виконувати та послався на те, що ні згідно з КАС, ні згідно із Законом України «Про виконавче провадження» до його компетенції не належить виконання таких ухвал. Він повернув ухвалу без виконання назад до суду.

Визначте правомірність дій суду та державного виконавця.

10. Розглядаючи справу за позовом гр. Смітюх В.Є. до територіального органу поліції про визнання рішення органу поліції протиправним, суд як свідка Звягінець К.Ю.

Свідок не з'явилася у судові засідання та повідомила суд, що вона вагітна та не хоче хвилюватися, оскільки це може вплинути на стан її здоров'я. Суд постановив ухвалу про її примусовий привід.

Визначте правомірність дій суду.

Рекомендована література

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затв. наказом Міністерство юстиції України від 08.10.98 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>
3. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 року № 4038_ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
4. Закон України «Про судий збір» від 08.07.2011 року №3674-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17/print1453739041378936#Text>
5. Граничні розміри компенсації витрат, пов'язаних з розглядом цивільних, адміністративних та господарських справ: затв. пост. КМУ від 27.04.2006 р. №590 (в ред. пост. КМУ від 28.02.2018 р. № 155). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2006-п#n19>

6. Адміністративне процесуальне право України : навч.-метод. посіб. / І. О. Картузова та ін. ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». К. : Фенікс, 2016. 400 с.
7. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х.: Право, 2016. 312 с.
8. Адміністративне судочинство України : Підручник / Вищий Адміністративний Суд України; За заг. ред. О.М.Пасенюка. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 672с.
9. Адміністративне судочинство : Підручник; Мін-во освіти і науки України. Держ. вищий навч. заклад «Запорізький нац. ун-т»; За заг. ред. Т.О.Коломоєць. Київ: Істина, 2011 р. 300 с.

Допоміжна

1. Гордєєв В. Юридичні факти в адміністративному судочинстві: пізнання та доказування. *Вісник ВАСУ*. 2012. №2. С.70-76.
2. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України: Навч. пос. К.: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.
3. Джафарова М.В. Загальна характеристика заходів процесуального примусу, які застосовуються в адміністративному судочинстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 143-147.
4. Желтоброух І. Заходи процесуального примусу, що застосовуються до сторін у справі за законодавством про адміністративне судочинство: шляхи оптимізації матеріально-правових підстав. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №3. С.146-152.
5. Калмикова Я. С. Визначення доказів і доказування в адміністративному судочинстві. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 116. С. 94-101.
6. Калмикова Я. С. Речові докази як засоби доказування в адміністративному судочинстві. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 119-125.
7. Картузова І. О. Поняття, види та наслідки пропущення строків звернення до адміністративного суду. *Юридичний вісник*. 2013. № 1. С. 115-120.
8. Колпаков В.К., Гордєєв В.В. Доказування в податкових спорах в адміністративному судочинстві України. *Адміністративне право і процес*. 2013. №2. С.204-212.
9. Косик В.В. Види доказів в провадженні у справах про адміністративні правопорушення. *Форум права*. 2012. № 3. С. 308-312.
10. Костицький М. В. Судово-психологічна експертиза в адміністративному процесі: монографія / М. В. Костицький, М. І. Луцький; Івано-Франків. ун-т права ім. короля Данила Галицького. Івано-Франківськ: Видавнича справа, 2017. 308 с.
11. Кузьменко В. А. Особливості застосування заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві зарубіжних країн. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2016. № 4. С. 57-62.
12. Кузьменко В. А. Сутність примусу в адміністративному процесі. *Університетські наукові записки*. 2011. №. 4. С. 280-286.

13. Кузьменко О., Панченко О. Особливості застосування заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві головуючим у судовому засіданні. *Право України*. 2008. № 10. С. 31-37.
14. Новий КАСУ і нові стандарти доказування. URL: http://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/noviy-kasu-inovistandarti-dokazuvannya/
15. Смокович М. Теоретико-практичні проблеми застосування строку звернення до адміністративного суду. *Вісник Вищ. адмін. суду України*. 2011. № 2. С. 32-44.
16. Ткачук О.М. Путівник по строках та термінах Кодексу адміністративного судочинства України. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків: Право, 2018. 68 с.
17. Шкарупа В.К. Доказування та докази в адміністративно-примусовій діяльності органів внутрішніх справ (міліції): монографія. К.: УАВС, 1995. 163 с.

Семінарське заняття 5, 6

Тема 5. Позовне провадження, його види (загальне позовне та спрощене позовне) та їх процесуальні особливості 4 години

Семінарське заняття 5

Позов. Відкриття провадження у справі та підготовче провадження Теоретичні питання

1. Письмові заяви учасників справи: заяви по суті справи; заяви з процесуальних питань
2. Поняття адміністративного позову, його форма і зміст, передбачені КАС
3. Забезпечення адміністративного позову
4. Відкриття провадження в адміністративній справі
5. Підготовче провадження

Семінарське заняття 6

Розгляд справи по суті. Фіксування судового процесу. Ускладнення адміністративного процесу під час розгляду справи по суті Теоретичні питання

1. Розгляд справи по суті: загальні положення та процедурні моменти.
2. Ускладнення адміністративного процесу в стадії судового розгляду.
3. Спрощене позовне провадження та особливості його розгляду.

Теми доповідей і рефератів

1. Право на пред'явлення адміністративного позову та процесуальний порядок його реалізації.
2. Судове засідання та особливості участі при розгляді справи в режимі відеоконференції та в порядку письмового провадження. Відкритий і закритий судовий розгляд.

3. Дії суду у разі пропущення строку звернення з адміністративним позовом.
4. Судові виклики і повідомлення: зміст повістки, процедура вручення та наслідки відмови від одержання.
5. Здійснення підготовчого провадження, механізми вичерпання спору на цій стадії та судові рішення у підготовчому засіданні.
6. Врегулювання спору за участю судді.
7. Відмежування заміни неналежної сторони від процесуального правонаступництва за КАС України.
8. Наслідки незалучення у адміністративну справу третьої особи за КАС України.
9. Оформлення процесуальних дій на стадіях відкриття провадження у справі та підготовчого провадження.
10. Вирішення питань щодо забезпечення позову. Підстави для забезпечення позову.
11. Процесуальні питання призначення, виконання, заміни та скасування заходів забезпечення позову.
12. Ускладнення при поданні адміністративного позову: залишення заяви без руху та повернення заяви; відмова у відкритті провадження у справі.
13. Загальне та спрощене позовне провадження в адміністративному судочинстві: спільні ознаки та відмінності.

Задачі

1. Громадянин Добкін Є.М. звернувся до суду з позовом до Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) про поновлення на посаді начальника юридичного відділу та відшкодування заробітної плати за час вимушеного прогулу. Ухвалою судді Окружного адміністративного суду міста Києва Ковальова М.В. зазначену позовну заяву було залишено без руху у зв'язку з об'єднанням неоднорідних між собою вимог, що ускладнить подальший розгляд справи по суті, і надано строк для усунення недоліків.

Чи правильні дії судді? Які підстави та порядок об'єднання і роз'єднання позовів?

2. Адміністративним судом розглядалася справа за скаргою Чумаченка О.І. про оскарження дій державного виконавця у зв'язку із відмовою останнього від вжиття дій щодо забезпечення позову. Так, державний виконавець мотивував свою відмову тим, що ухвала суду про забезпечення позову шляхом заборони відповідачу наблизитися до помешкання позивачки не може виконуватися у примусовому порядку

Визначте підсудність даної справи, її суб'єктів та правомірність дій державного виконавця.

3. Гр. Савченко В.І. звернувся до суду з позовною заявою прокуратури Чернігівської області про визнання протиправним та скасування наказу, поновлення на посаді та стягнення середнього заробітку за весь час

вимушеного прогулу 10 листопада 2019 р. Він подав свою заяву у канцелярію, де вона була зареєстрована у той самий день, про що був проставлений вхідний номер та дата її надходження на копії заяви, яка залишилась у позивача. Провадження у справі було відкрито лише через двадцять днів, тобто 30 листопада 2019 р. Савченко В.І. вважав, що провадження у справі відкрито із порушенням процесуальних строків, тому подав голові суду скаргу на дії судді.

Визначте правомірність дій суду? Чи правомірна скарга Савченка В.І.? Які строки відкриття провадження у справі передбачено КАС?

4. У підготовчому засіданні у справі за позовом Киселівської сільської ради до Кузьменка П.Р. про примусове відчуження майна для суспільних потреб відповідач визнав позов повністю. Сторони виявили бажання врегулювати спір на підставі взаємних поступок. Суд відмовив у затвердженні умов примирення, посилаючись на те, що вони суперечить вимогам закону.

Чи правомірні дії суду? Які дії суду, якщо відповідач визнав у підготовчому засіданні позов? Який процесуальний акт слід ухвалити?

5. У підготовчому засіданні відповідачем Акуніним В.Л. було визнано деякі із обставин, якими позивач обґрунтовував свої вимоги. Оскільки спір не було врегульовано, то суд призначив справу до судового розгляду по суті. На цій стадії розгляду Акунін В.Л. повідомив суд про те, що визнання обставин у підготовчому засіданні було ним зроблено у результаті обману та насильства з боку його піклувальника.

Чи потрібно Акуніну В.Л. подавати суду докази на підтвердження своїх заперечень проти позову? Чи потрібно позивачу подавати суду докази на підтвердження своїх вимог - обставин, які були визнані відповідачем у підготовчому засіданні?

6. Під час підготовчого провадження суддя дійшов висновку про доцільність вчинення такої процесуальної дії, як проведення огляду доказів за їх місцезнаходженням (ст. 81 КАС). Але про вчинення цієї процесуальної дії не клопотала жодна із сторін.

Чи може суд із власної ініціативи провести такий огляд? Чи повинен він про вчинення цієї процесуальної дії постановлювати ухвалу? Чи може вона бути оскаржена? Процедура огляду доказів за їх місцезнаходженням?

7. Суддя із позовної заяви встановив, що заявлений свідок позивача збирається від'їжджати на постійне місце проживання за кордон до країни, з якою у України немає договору про правову допомогу. Суд дійшов висновку про необхідність забезпечення доказу шляхом допиту такого свідка, але про це позивач не клопотав перед судом.

Чи може суд з власної ініціативи на стадії підготовчого провадження забезпечувати докази?

8. Під час підготовчого провадження у справі про визначення місця проживання суд дійшов висновку про необхідність залучення органу опіки та піклування до участі у справі з метою подання висновку у справі.

Чи може суд з власної ініціативи залучати такий орган до участі у справі? Яке процесуальне становище цього органу у процесі? Які документи на підтвердження повноважень повинен подати представник органу опіки та піклування, щоб суд допустив його до участі у справі?

9. Представнику в адміністративній справі його довіритель - позивач Свириденко П.П. повідомив, що суддя Захаров Л.М., який розглядав їх справу, є кумом представника відповідача.

Які дії представника?

10. Під час судового розгляду справи за позовом Чернігівської державної податкової інспекції до ФОП Кочуєва Г.О. про припинення підприємницької діяльності до суду надійшло клопотання від відповідача про зупинення провадження у справі у зв'язку з його захворюванням, що підтверджується довідкою з міської лікарні № 1 м. Чернігова та неможливістю явки до суду протягом тривалого часу. Ухвалою суду у задоволенні вказаного клопотання було відмовлено.

Чи правомірна ухвала суду? На звіт підстави зупинення провадження у справі.

11. При розгляді справи Петрова С.Ю. до Чернігівської міської ради про визнання дій Чернігівської міської ради протиправними та зобов'язання вчинити дії відповідач заявив клопотання про відкладення справи на 3 дні для підготовки заперечень на докази, подані позивачем.

Суд відмовив йому в цьому клопотанні і справу розглянув, задовольнивши позов Петрова С.Ю.

Як співвідносяться поняття «судове засідання», «розгляд справи по суті» та «судовий розгляд»? За яких обставин суддя не задовольняє клопотання сторін?

12. Після дослідження обставин справи суддя оголосив про початок судових дебатів. У цей час від відповідача надійшло клопотання про те, що він є дуже хворим (надав довідку від лікаря) і просить, щоб першим у судових дебатах виступав він. Крім того, відповідач зазначив, що одразу після свого виступу він покине залу судового засідання, бо у нього призначено медичні процедури. Суддя клопотання задовольнив.

Що розуміють під поняттям «судові дебати»? Який процесуальний порядок проведення судових дебатів? Хто виступає першим у судових дебатах? Чи має право суддя змінити черговість виступів у судових дебатах, передбачену КАС України?

13. Відповідач Васюта В.Л. не з'явився на підготовче засідання. Васюта В.Л. на стадії судового розгляду пред'явив зустрічний позов та подав докази на підтвердження заперечень проти первісного позову.

За яких умов прийняття зустрічного позову можливе? Які наслідки настають, коли докази подаються із пропуском строку на їх подання? Чи повинні сторони подавати суду докази на підтвердження пропуску строку на подання доказів із поважних причин?

14. Чернігівський окружний адміністративний суд розглядав справу за позовом Головного управління Державної податкової служби у Чернігівській області до фізичної особи - підприємця Єлісеєв О. О. про стягнення податкового боргу. Через декілька судових засідань від початку розгляду справи суддя за власною ініціативою почав здійснювати фіксацію судового розгляду технічними засобами (звукозапис судового засідання).

Чи правомірні дії суду? Чи має право суд бути ініціатором фіксування судового процесу?

15. Позивач Груша А.В., з урахуванням положень ст. 44 КАС України, виявив бажання повністю роздрукувати технічний запис судового засідання. У задоволенні його клопотання йому було відмовлено судом.

Чи правомірна така відмова? Визначте порядок відтворення фіксування судового засідання? Чи повинні письмово звертатись до суду із заявою про роздрукування технічного запису учасники справи, якщо таке їх право передбачене ст. 44 КАС? Як узгоджуються положення ст. 44 із ст. 232 КАС України? Яким законом встановлено розмір судового збору за видачу копії технічного запису судового засідання?

16. Судове засідання фіксувалося технічним засобом. Під час судового засідання суддя зазначила, що у зв'язку із неуважністю секретар судового засідання була змушена тричі переписувати протокол судового засідання.

Проаналізуйте дану ситуацію. Чи можуть зазначені обставини стати підставою для оскарження та скасування майбутнього рішення суду? Чи може сторона, яка оскаржує рішення, зазначити цю обставину у апеляційній скарзі та на підтвердження цієї обставини просити суд відтворити технічний запис при розгляді справи у апеляційній інстанції?

Рекомендована література

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
3. Кузьменко О. В. Адміністративно-процесуальне право України: Підручник. К.: Атіка, 2008. 416 с.

4. Адміністративне процесуальне право України : навч.-метод. посіб. / І. О. Картузова [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». К. : Фенікс, 2016. 400 с.
5. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х. : Право, 2016. 312 с.
6. Бурбика М. М. Адміністративний процес України (у схемах) : навчальний посібник / М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова, А. В. Солонар. Суми : Сумський державний університет, 2019. 108 с.

Допоміжна

1. Адміністративне судочинство. Процесуальні документи. Практичний коментар та зразки / Уп. Чижмарь К.І., Журавльов Д.В., 2018. 152 с.
2. Гончарук С.Т., Джигир Д.Г. Реалізація права на захист у провадженні у справах про адміністративні правопорушення. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 4 (26). С. 100-104.
3. Гордєєв В. Фактичний склад в адміністративному судочинстві України: формальний вираз. *Право України*. 2016. № 2. С. 68-74.
4. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України: Навч. пос. К.: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.
5. Завальнюк І.В. Застосування спрощеного провадження при вирішенні публічно-правових спорів. *Юридична Газета*. 2018. № 22. С. 21-22.
6. Калмикова Я. С. Доказова діяльність на стадіях розгляду справи в порядку адміністративного судочинства. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2014. №. 27. С. 139-150.
7. Капля О. Обов'язковість судових рішень як принцип адміністративного судочинства України. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/4/12.pdf>
8. Картузова О.І. Підготовче провадження в адміністративному судовому процесі. URL: <http://apdp.in.ua/v35/60.pdf>
9. Качур І. А. Порядок розгляду адміністративних справ: у контексті стадійності адміністративного судочинства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. №. 3. С. 152-156.
10. Косик В.В. Види доказів в провадженні у справах про адміністративні правопорушення. *Форум права*. 2012. № 3. С. 308-312.
11. Кузьменко О.В., Гуржій Т.О. Адміністративно-процесуальне право України: Підручник/ за ред. О.В.Кузьменко. К.: Атіка, 2008. 416 с.
12. Малихіна В.В. Особливості адміністративно-процесуальної юрисдикції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. №1. С.204-212.
13. Мемель Ф.-Й. Медіація в адміністративному судочинстві України. URL: http://www.voas.gov.ua/upload/337_mediac2.pdf
14. Новий КАСУ і нові стандарти доказування. URL: http://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/noviy-kasu-inovistandarti-dokazuvannya/
15. Палій Є.А. Правова природа спрощених позовних проваджень в адміністративному судочинстві України. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 6. С. 116-120.

16. Поворознюк М. І. Адміністративний позов в системі засобів захисту прав громадянина у сфері публічно-правових відносин. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2017. № 3. С. 137–145.
17. Поворознюк М. І. Ознаки позовного провадження як процесуальної сфери реалізації права на захист в адміністративному суді. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2014. № 2. С. 161–164.
18. Хлібороб Н. Запровадження електронного адміністративного судочинства в Україні: інновації та перспективи. *Право України*. 2018. № 2. С. 102-117.
19. Ченкова Н.Я. Перспективи вирішення публічно-правових спорів за допомогою медіації. *Право України*. 2014. № 11. С. 259-268.
20. Школик А.М., Сало Л.Б. Вирішення адміністративних спорів за допомогою процедур, альтернативних адміністративному судочинству. Проблеми теорії та практики адміністративної юстиції: зб. наук. статей / М.І. Смокович, М.І. Цуркан, В.Г. Перепелюк та ін. К.: Юрінком Інтер, 2012. С. 366 – 382.
21. Юсько І. М. Функції медіації в спорах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15916396231679.pdf>
22. Яковенко Є. О. Судовий розгляд адміністративних справ. *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Право*. 2011. №. 1. С. 109-115.

Семінарське заняття №7

Тема 6. Особливості провадження в окремих категоріях адміністративних справ

Теоретичні питання

1. Особливості провадження складних адміністративних справ.
2. Особливості провадження термінових адміністративних справ.
3. Типові й зразкові адміністративні справи: поняття та особливості провадження.

Теми доповідей і рефератів

1. Розгляд пенсійних та інших соціальних спорів в адміністративних судах.
2. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності
3. Особливості провадження у справах щодо виборів
4. Особливості розгляду адміністративних справ в галузі податкових правовідносин
5. Особливості оскарження судового рішення у справі щодо нормативно-правового акта.
6. Ідентифікація акта як нормативно-правового. Критерії нормативно-правового акта. Відмінність від правового акта індивідуальної дії

7. Особливості розгляду адміністративних справ у галузі земельних правовідносин

8. Розгляд адміністративних справ з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання протиправними адміністративних договорів

9. Особливості провадження у справах за зверненням Служби безпеки України щодо включення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, виключення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій з такого переліку та надання доступу до активів, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням.

10. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.

11. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України.

12. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про оскарження рішень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, про продовження зупинення відповідних (відповідної) фінансових (фінансової) операцій (операції) (видаткових фінансових операцій).

Задачі

1. До окружного адміністративного суду м. Києва звернувся Марченко М.М. із позовом до Кабінету Міністрів України, в якому просив визнати протиправними деякі положення Порядку відвідування Будинку Уряду посадовими і службовими особами, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства.

Хто має право оскаржити нормативно-правовий акт? Охарактеризуйте процесуальний порядок вирішення відповідних справ. Чим він відрізняється від загального порядку розгляду адміністративних справ?

2. Начальник управління Національної поліції 5 червня 2020 р. наклав на Радько Р.Р. адміністративне стягнення у вигляді штрафу за скоєння правопорушення, передбаченого ст. 122 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Радько Р.Р. вирішив оскаржити постанову про накладення на нього стягнення і 26 червня 2020 р. звернувся до суду з позовом, у якому просив визнати протиправним протокол про адміністративне правопорушення та скасувати постанову про накладення стягнення.

Зробіть юридичний аналіз даної справи, з'ясуйте, зокрема, якому суду вона підсудна, протягом якого строку можна звернутися із даним позовом та чи можна оскаржити прийняте судом рішення.

3. У Ріпкинському районному суді Чернігівської області розглядалася справа за позовом Управління міграційної служби в Чернігівській області про примусове видворення за межі України громадянина Кот-д'Івуар М. Дрогбі. Від останнього до суду надійшло клопотання про розгляд справи без його участі. Позивач не наполягав на присутності М. Дрогбі у судовому засіданні.

Чи може суд задовольнити клопотання? У чому полягають особливості провадження у справах за позовами з приводу примусового видворення іноземців та осіб без громадянства за межі території України?

4. Громадянин Северенко С.С. звернувся до адміністративного суду з позовом про незаконність дій територіальної виборчої комісії з приводу не включення його до списку виборців.

Проаналізуйте ситуацію. Визначте обґрунтованість звернення до суду. Складіть адміністративний позов та визначте особливості процесуального порядку розгляду та вирішення цієї справи.

5. Комунальне підприємство (КП) звернулося до адміністративного суду із позовом до Антимонопольного комітету України про визнання протиправним та скасування рішення АМКУ.

Адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні зазначеного позову відмовив.

Касаційний суд провадження за касаційною скаргою КП на рішення судів першої та апеляційної інстанцій закрит, оскільки дійшов висновку, що ця справа не належить до юрисдикції адміністративних судів.

Закриваючи провадження у справі, касаційний суд виходив з того, що вона не може розглядатися у порядку адміністративного судочинства, бо згідно з ч. 1 ст. 60 Закону України від 11 січня 2001 р. «Про захист економічної конкуренції» заявник, відповідач, третя особа мають право оскаржити рішення органів АМКУ до господарського суду у двомісячний строк із дня його одержання.

Чи є правильною позиція касаційного суду? Відповідь обґрунтуйте.

6. Громадянин Олешко О.О. звернувся з адміністративним позовом, у якому просив визнати протиправним та скасувати Указ Президента України про його звільнення з посади голови обласної державної адміністрації. На обґрунтування своїх вимог Олешко О.О. посилався на те, що звільнено його із займаної посади без зазначення в Указі передбачених законом правових підстав, під час тимчасової непрацездатності та без дотримання гарантій наступного працевлаштування.

Рішенням суду, залишеним без змін апеляційним судом, позов Олешко О.О. задоволено повністю.

Касаційний суд рішення судів першої та апеляційної інстанцій скасував, справу направив на новий розгляд, вказавши на необхідність залучення до

участі в ній як третьої особи обласної державної адміністрації, пояснивши це тим, що в результаті розгляду справи має бути вирішено питання щодо прав та обов'язків адміністрації, а саме – питання щодо компенсації заробітної плати, іншого грошового утримання, втраченого Олешко О.О. внаслідок неправомірного звільнення з посади.

Чи є правильними дії суду касаційної інстанції? Чи порушено в даному випадку принципи адміністративного судочинства? Відповідь обґрунтуйте.

7. Носенко Н.Н. звернулася до міського суду із позовом до міської ради (третья особа – Головне управління земельних ресурсів міської державної адміністрації) про зобов'язання видати державний акт на право власності на земельну ділянку.

У судовому засіданні позивачка пояснила, що відповідачем та третьою особою їй безпідставно відмовлено у задоволенні заяви про надання земельної ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку. Представник міської ради поінформував суд, що позивачка вперше звернулася до них із даною заявою. У своїй відповіді рада запропонувала Носенко Н.Н. надати додаткові документи, необхідні для вирішення питання про виділення ділянки. Міський суд, розглянувши справу за правилами цивільного судочинства, позов задовольнив.

Рішенням апеляційного суду рішення суду першої інстанції скасовано, а провадження у справі закрито. Апеляційний суд свою позицію обґрунтував тим, що даний спір належить розглядати в порядку адміністративного судочинства, оскільки він носить публічно-правовий характер.

Дайте правову оцінку позиції суду апеляційної інстанції.

8. До адміністративного суду надійшов позов в якому міський голова Івано-Франківська просить визнати протиправними і нечинними певні пункти постанови Кабінету міністрів про карантин, зокрема, щодо поділу України на епідемічні зони «червону», «помаранчеву», «жовту» і «зелену» у зв'язку з темпами поширення COVID-19 і визначення у зв'язку з цим низки заборон.

Визначити підсудність адміністративної справи. Визначити позивача у даній справі.

Назвати особливості розгляду даної категорії адміністративних справ.

Рекомендована література

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
2. Про введення мораторію на примусову реалізацію майна: Закон України від 29.11.01 р. № 2864-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2864-14#Text>
3. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.

4. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х. : Право, 2016. 312 с.
5. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України: Навч. пос. К.: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.

Допоміжна

1. Бачеріков О. В. Адміністративне судочинство у справах, пов'язаних із виборчим процесом. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2011. 21 с.
2. Белкін М.Л. Спростування судових преюдицій як засіб захисту прав платників податків в адміністративному судочинстві. *Адміністративне право і процес*. 2012. №1. С.88-95.
3. Гетьман Є. А., Гетьман К. О. Порядок судового оскарження підзаконних нормативно-правових актів органів виконавчої влади. *Теорія і практика правознавства*. 2018. №. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2018_1_19.
4. Клименко О. Роль судових органів у конституційному розвитку інституту примусового відчуження об'єктів права власності, зумовленого суспільною необхідністю. *Вісник ВАСУ*. 2011. № 3. С. 107-115.
5. Колпаков В.К., Горжеєв В.В. Доказування в податкових спорах в адміністративному судочинстві України. *Адміністративне право і процес*. 2013. №2. С.204-212.
6. Короєд С.О. Лошицький М.В. Судовий контроль за діяльністю приватних виконавців. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 6. Том 2. С.27-32.
7. Кузьмишин В. Причини виникнення та шляхи розв'язання проблемних питань, пов'язаних із соціальними спорами. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2012. № 1. С.26 – 30.
8. Миколаєць В. А. Зразкові та типові справи в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*, 2018. №36. Том 1. С.117-119.
9. Миколаєць В. А. Зразкові та типові справи в адміністративному судочинстві у контексті європейської інтеграції України: напрями запозичення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Випуск 4(29). Том 2. С.129-135.
10. Пащенко К.С. Термінові справи в адміністративному судочинстві України у контексті процесуальних зловживань. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. №5. С.190-193.
11. Процесуальні особливості судового розгляду адміністративних спорів щодо порушень виборчого законодавства / В. В. Кривенко [та ін.]; заг. ред. В. В. Кривенко; Інститут прикладних гуманітарних досліджень. Х., 2006. 352 с.
12. Русанова В. Б. Право на оскарження в суді постанови у справі про адміністративне правопорушення (сутність, гарантії та порядок реалізації) : монографія / В. Б. Русанова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х.: Право, 2016. 148 с.
13. Самсін І.Л. Механізм вирішення податково-правового спору. *Вплив адміністративного судочинства на розвиток публічного права в Україні: зб. наук. статей* / за заг. ред. І.Х. Темкіжева. К.: Юрінком Інтер, 2012. С.166 – 172.

14. Смокович М., Котвицький В. Теоретико-практичні аспекти застосування судами законодавства під час розгляду та вирішення адміністративних справ щодо захисту дітей війни. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2011. № 2. С.117 – 133.
15. Смокович М.І. Правове регулювання розгляду виборчих спорів: теоретичний і практичний аспект: монографія К.: Юрінком Інтер, 2014. 576с.
16. Усенко Є.А. Судовий порядок вирішення податкових спорів як засіб зменшення податкового тиску. *Проблеми теорії та практики адміністративної юстиції: зб. наук. статей* / М.І. Смокович, М.І. Цуркан, В.Г. Перепелюк та ін. К.: Юрінком Інтер, 2012. С.266 – 282.
17. Фазикош О.В. Особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення та його принципи. URL: http://www.visnykjuris.uzhnu.uz.ua/file/No.35/part_3/11.pdf
18. Цвіркун Ю. Оскарження рішень, дій або бездіяльності Центральної виборчої комісії щодо встановлення нею результатів виборів чи всеукраїнського референдуму за новою редакцією Кодексу адміністративного судочинства України. *Право України*. 2018. № 2. С. 148- 163.
19. Шкарнега О. С. Провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2016. 21 с.
20. Шоптенко С.С. Проблеми нормативно-правового регулювання проваджень за скаргами громадян в органах національної поліції України. URL: http://pap.in.ua/6_2017/88.pdf
21. Янюк Н. Особливості процесуального представництва в адміністративних судах по виборчих спорах. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2014. Випуск 60. С. 212–220.

Семінарське заняття №8, 9

Тема 7. Перегляд судових рішень в адміністративному судочинстві

Семінарське заняття №8 Апеляційне провадження Теоретичні питання

1. Право апеляційного оскарження рішень і ухвал суду та процесуальний порядок його реалізації
2. Порядок розгляду справи судом апеляційної інстанції.
3. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги.

Семінарське заняття №9

Касаційне провадження. Провадження у зв'язку з нововиявленими та виключними обставинами

Теоретичні питання

1. Право на касаційне оскарження судового рішення в адміністративній справі та процесуальний порядок його реалізації.
2. Загальна характеристика касаційного провадження. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції.
3. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги.
4. Судові рішення (постанови та ухвали) суду апеляційної та касаційної інстанції
5. Провадження у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами

Теми доповідей і рефератів

1. Історія виникнення та розвитку апеляційного оскарження
2. Історія виникнення та розвитку касаційного оскарження.
3. Поняття, завдання та основні риси касаційного провадження.
4. Постанови та ухвали суду апеляційної та касаційної інстанції: форма, зміст, набрання законної сили.
5. Історія виникнення та розвитку провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами
6. Завдання провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами
7. Особливості судового розгляду справи у зв'язку з нововиявленими обставинами.
8. Судові рішення за наслідками провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Задачі

1. Після ухвалення судового рішення позивач Сидоров П.К. звернувся до суду із апеляційною скаргою, в якій посилався на те, що під час розгляду справи суд не роз'яснив йому право користуватись послугами перекладача, та таке право не передбачене ст. 44 КАС, яку суд йому роз'яснював, а він володіє українською мовою в недостатньому обсязі для вільного розуміння ходу процесу та обставин справи. Це призвело до того, що він не зрозумів свого обов'язку щодо подання доказів на стадії підготовчого судового засідання, а потім вже така можливість була втрачена, тому він не зміг довести свої позовні вимоги у суді.

Чи допустив порушення норм процесуального права суд? Чи може бути дана обставина підставою для скасування рішення?

2. Рішенням Чернігівського окружного адміністративного суду позов ФОП Іванова І.І. до Головне управління ДПС у Чернігівській області про визнання протиправним та скасування наказу було задоволено.

Не погодившись із рішенням суду першої інстанції, відповідач вирішив її оскаржити. У скарзі він просив постанову скасувати і ухвалити нове рішення, яким у задоволенні позову відмовити.

Суддя-доповідач прийняв рішення про залишення апеляційної скарги без руху, зазначивши, що: 1) у скарзі не вказано дату її подання; 2) скаргу подано в

рукописному, а не друкованому вигляді; 3) вимоги скаржника не обґрунтовані; 4) не надано квитанції про сплату судового збору, а також копій усіх документів відповідно до кількості осіб, які брали участь у справі; 6) скаргу складено російською мовою.

Чи є правильним рішення судді-договідача? Відповідь обґрунтуйте.

3. В'юн М.А. звернувся із позовом до Військова частина 3008 Національної гвардії України про стягнення несплаченої йому щомісячної компенсації за ви наймання житла.

Рішенням суду першої інстанції позовні вимоги задоволено частково. Відповідач оскаржив цю постанову.

Апеляційний суд скаргу повернув, посилаючись на те, що її підписано особою, яка не надала суду належним чином оформлений документ, що підтверджує її повноваження.

Яким вимогам має відповідати апеляційна скарга? Яке рішення має ухвалити апеляційний суд у разі недотримання цих вимог? Чи правильно діяв суд апеляційної інстанції у даній ситуації?

4. Рішенням окружного адміністративного суду відмовлено у задоволенні позову ТОВ «Весна» до Департаменту агропромислового розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації про визнання незаконними дій.

Позивач із цим рішенням не погодився і подав апеляційну скаргу, у якій просив рішення суду скасувати та ухвалити нове рішення, яким позов задовольнити.

Ухвалою апеляційного адміністративного суду відкрито апеляційне провадження і справу призначено до розгляду. У судовому засіданні від представників сторін надійшло клопотання про зупинення провадження у справі для надання часу для примирення.

Колегія суддів відмовила в задоволенні клопотання з огляду на те, що в КАС України не передбачено такої підстави для зупинення провадження у справі, як звернення обох сторін з клопотанням про надання їм часу для примирення. Апеляційний суд також відзначив, що за КАС України сторони можуть повністю або частково врегулювати спір на основі взаємних поступок тільки під час підготовчого провадження.

Чи є правильною позиція апеляційного суду? Відповідь обґрунтуйте.

5. Рішенням міського суду задоволено позов Максименко М.М. до обласного управління Пенсійного фонду України про зобов'язання провести нарахування та виплату підвищення до пенсії особі, яка визнана дитиною війни.

Відповідач постанову суду оскаржив в апеляційному порядку. Суд апеляційної інстанції, дослідивши матеріали справи, дійшов висновку, що позов пред'явлений до неналежного відповідача.

Керуючись Україною, колегія суддів ухвалила рішення про заміну неналежного відповідача. Позивач з таким рішенням суду погодився. Суд апеляційної інстанції поновив розгляд справи.

Проаналізуйте ситуацію. Чи є правильними дії апеляційного суду? Відповідь обґрунтуйте.

6. Борисов Б.Б. звернувся до суду з адміністративним позовом до районного у місті управління Пенсійного фонду України про визнання неправомірними дій щодо відмови у перерахунку пенсії за вислугою років та зобов'язання перерахувати пенсію.

До позовної заяви додано рішення відповідача, яким відмовлено у перерахунку пенсії. Рішенням суду першої інстанції у задоволенні позову відмовлено. Апеляційний суд не погодився з рішенням суду першої інстанції, скасував його та прийняв нове рішення, яким позов Борисова Б.Б. задовольнив, визнав протиправними дії районного у місті управління Пенсійного фонду України щодо відмови у перерахунку пенсії за вислугою років і зобов'язав перерахувати пенсію. Крім цього, суд апеляційної інстанції з метою повного захисту прав, свобод та інтересів позивача вийшов за межі позовних вимог, а саме – визнав протиправним і скасував рішення відповідача про відмову у проведенні перерахунку пенсії.

Чи є правильними дії апеляційного суду? Відповідь обґрунтуйте.

7. Гр. Дутов О.О. звернувся до суду із позовом до Чернігівської міської ради про поновлення на роботі та стягнення зарплати за час вимушеного прогулу. Суд першої інстанції відмовив у задоволенні позовних вимог. Апеляційна скарга Дутова О.О. на рішення суду першої інстанції була залишена без задоволення, а рішення суду - без змін. Дутов О.О. звернувся із касаційною скаргою, в якій пояснив, що більша частина поданих ним доказів та документів не були враховані апеляційним судом під час ухвалення рішення. Після ухвалення рішення судом касаційної інстанції виявилось, що рішення підписане лише одним головоючим.

Чи правомірні дії суду? Чи дотримано порядок прийняття постанов судом касаційної інстанції відповідно до КАС України?

8. До суду касаційної інстанції звернувся гр. Татарін А.А. посилаючись на незаконність рішень суду як першої, так і апеляційної інстанцій. До касаційної скарги він не додав копії оскаржуваних рішень цих суддів.

Які дії суду?

9. Гр. Шаповалова М.М. подаючи касаційну скаргу просила суд касаційної інстанції скасувати рішення суду апеляційної інстанції та ухвалити нове рішення; крім того, вона у скарзі зазначала про те, що ні суд першої, ні суд апеляційної інстанцій не вжили заходів щодо забезпечення позову. Тому вона заявляла клопотання про вжиття таких заходів судом касаційної інстанції.

Суддя-доповідач відкриваючи касаційне провадження відмовив їй у задоволенні такого клопотання, мотивуючи свою відмову тим, що інститут забезпечення позову не поширюється на суд касаційної інстанції.

Визначте правомірність дій судді-доповідача.

10. Судом касаційної інстанції у попередньому розгляді справи (ст. 343 КАС України) було розглянуто касаційну скаргу гр. Заяць О.В. Рішення апеляційного суду було залишено без змін. Суд постановив ухвалу, зміст якої не відповідав вимогам КАС України, оскільки в ухвалі була відсутня така частина, як мотиви суду про відмову у задоволенні касаційної скарги з посиланням на закон, яким суд керувався. Заяць О.В. подала до суду заяву про роз'яснення їй цієї ухвали, але отримала лист від завідуючого канцелярією, в якому було зазначено, що Верховний Суд роз'яснень рішень не надає.

Чи поширюється на суд касаційної інстанції положення ст.254 КАС України щодо роз'яснення судового рішення?

11. У червні 2018 р. Чернігівська державна податкова інспекція звернулася до суду з позовом, у якому просила визнати недійсним укладений між відповідачами договір поставки продуктів харчування. Суд першої інстанції позов задовольнив. Апеляційний суд 29 квітня 2020 р. скасував рішення суду першої інстанції та закриття провадження у справі. Інспекція, отримавши 24 липня 2020 р. копію повного тексту постанови апеляційного суду, вирішила її оскаржити до суду касаційної інстанції. У скарзі інспекція просила поновити строк на касаційне оскарження та скасувати рішення апеляційного суду.

Касаційний суд встановив, що вступна та резолютивна частини оскаржуваної постанови були проголошені апеляційним судом у судовому засіданні в присутності представників обох сторін. У зв'язку із цим суд відмовив у поновленні строку на оскарження, а скаргу залишив без розгляду.

Дайте правову оцінку позицій касаційного суду.

12. І. 08.07.2011 Особенко О.О. звернувся до Замостянського районного суду м. Вінниці з позовом до Управління Пенсійного фонду в Замостянському районі м. Вінниця.

Позивач просив суд:

- визнати дії Управління Пенсійного фонду України в Замостянському районі м. Вінниці неправомірними щодо відмови Особенко О.О. в задоволенні заяви про проведення перерахунку пенсійного забезпечення;

- зобов'язати Управління Пенсійного фонду України в Замостянському районі м. Вінниці перерахувати розмір пенсії Особенко О.О. з врахуванням ст. [49](#), [50](#), ч. 4 ст. [54](#), [67](#), [71](#) [Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»](#) але не нижче 8 мінімальних пенсій за віком;

- стягнути з Управління Пенсійного фонду України в Замостянському районі м. Вінниці на користь Особенко О.О. заборгованість по пенсії за період з 08.01.2011 по 08.07.2011 включно;

- зобов'язати Управління Пенсійного фонду України в Замостянському районі м. Вінниці перерахувати розмір пенсії Особенко О.О. з врахуванням положень [ст. 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне](#)

страхування» із розрахунку прожиткового мінімуму для непрацездатних громадян з 09.11.2011 по день припинення права.

II. Постановою Замостянського районного суду м. Вінниці від 22.07.2011 позов задоволено частково, а саме:

(1) визнано дії Управління Пенсійного фонду України в Замостянському районі м. Вінниці по нарахуванню та виплаті пенсії неправомірним, такими, що звужують конституційні права Особенка О.О. учасника ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС 1-ої категорії, інваліда 2-ої групи;

(2) зобов'язано Управління Пенсійного фонду України в Замостянському районі м. Вінниці зробити виплату державної пенсії в розмірі 8 мінімальних пенсій за віком, учасника ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС 1-ої кат. інваліда 2-ої групи Особенко О.О. у відповідності до ст. ст. [49](#), [50](#), [54](#) ч. 4 [Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»](#), а також виплату щомісячної додаткової пенсії за шкodu, заподіяну здоров'ю, в розмірі 75 % мінімальної пенсії за застосування при нарахуванні та виплаті пенсії положення ст. 28 Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», з подальшим перерахунком згідно частини 3 статті 67 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», і [ст. 87 Закону України «Про пенсійне забезпечення»](#), з 08.01.2011 по 18.06.2011 включно;

(3) в решті позову відмовлено.

III. 30.01.2017 Особенко О.О. звернувся до Вінницького міського суду Вінницької області із заявою про перегляд за нововиявленими обставинами постанови Замостянського районного суду м. Вінниці від 22.07.2011. Просив скасувати зазначену постанову від 22.07.2011 в частині зобов'язання Управління Пенсійного фонду України в Замостянському районі здійснити виплату пенсії Особенко О.О. по 18.06.2011.

Ухвалою Вінницького міського суду Вінницької області від 23.05.2017 відмовлено в задоволенні заяви Особенка О.О. про перегляд судового рішення суду від 22.07.2011 у зв'язку з нововиявленими обставинами.

IV. Позивач подав апеляційну скаргу. Ухвалою Вінницького апеляційного адміністративного суду від 27.06.2017 залишено без змін ухвалу Вінницького міського суду Вінницької області від 23.05.2017.

Вінницький апеляційний адміністративний суд пояснив, що висновки наведені у постанові Вищого адміністративного суду України від 05.10.2011 у справі №К-3047/10, на яку посилається позивач не носять преюдиційний характер, тобто не є обов'язковими для застосування судом. До того ж, будь-яка зміна правової позиції суду в інших подібних справах не може вважатись нововиявленою обставиною.

Таким чином, обставини, на які посилається скаргник у поданій заяві, не є нововиявленими, а тому не можуть бути підставою для перегляду судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами.

V. Не погоджуючись з судовими рішеннями про відмову в перегляді судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, Особенко О.О.

подав касаційну скаргу, що надійшла 11.07.2017. Просить їх скасувати ухвалу Вінницького апеляційного адміністративного суду від 27.06.2017, ухвалу Вінницького міського суду Вінницької області від 23.05.2017 та скасувати постанову Замостянського районного суду м. Вінниці від 22.07.2011 в частині, в якій він просив. А в решті залишити її без змін.

У касаційній скарзі посилається на те, що позов було задоволено лише за 6 місяців. Проте з постанови Вищого адміністративного суду України від 05.10.2011 у справі №К3047/10 дізнався, що законом не встановлено обмеження в часі щодо виплат вказаних в постанові суду і, що такі виплати повинні здійснюватись на постійній основі, кінцевий термін пенсії не може встановлюватись. Заявник вважає, що оскільки ці обставини не були відомі ні йому, ні суду, тому наявні підстави для скасування постанови суду за нововиявленими обставинами. Також суд не міг знати про наявність постанови Верховного Суду України від 11.11.2008, що теж впливає на перегляд.

Верховний Суд перевіряв доводи касаційної скарги, перевіряв правильність застосування норм матеріального та процесуального права та дійшов висновку залишення касаційної скарги без задоволення.

На підставі аналізу відповідних положень Кодексу адміністративного судочинства України з'ясуйте, чи правильно Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін ?

13. У 2004 р. Кирієнко А.А. звернулася до суду зі скаргою, у якій просила визнати незаконною відмову відділу РАЦС у зміні її родового по батькові на довільне та зобов'язати відповідача провести реєстрацію такої зміни.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду, у задоволенні вимог було відмовлено. Ухвалою касаційного суду рішення судів першої та апеляційної інстанцій залишено без змін.

Кирієнко А.А. звернулася до Європейського суду з прав людини із заявою проти України, в якій стверджувала, що органи державної влади, відмовивши їй у зміні по батькові, втрутилися в її приватне життя. Суд ухвалив на користь Кирієнко А.А. рішення, яким встановив порушення ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

Після набуття рішенням Європейського суду з прав людини статусу остаточного Кирієнко А.А. звернулася до Верховного Суду України із заявою про перегляд рішень національних судів, постановлених в її справі. Кирієнко А.А. вимагала скасувати ці рішення та ухвалити нове, яким визнати відмову відділу РАЦС протиправною та зобов'язати зареєструвати зміну по батькові з її родового на довільне.

Верховний Суд України постановою вимоги Кирієнко А.А. задовольнив частково: скасував ухвалені національними судами рішення та направив справу Кирієнко А.А. на новий розгляд до суду першої інстанції.

На підставі аналізу відповідних положень Кодексу адміністративного судочинства України з'ясуйте, чи правильно діяв Верховний Суд? Яке рішення згідно із приписами Кодексу адміністративного судочинства України мав би ухвалити Верховний Суд по даній справі?

14. У 2018 році Пищик Ю.Ю. звернувся до суду із заявою про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами рішення адміністративного суду від 15.12.2017 р. про укладення договору оренди землі. Суд зобов'язав сільську раду укласти договір оренди землі. Однак після ухвалення рішення районна агротехнічна лабораторія надала висновок про неможливість вирощування на орендованій земельній ділянці плодово-ягідних культур. У зв'язку з цим Пищик Ю.Ю. просив переглянути рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами.

Які підстави для перегляду справи у зв'язку з нововиявленими обставинами? Чи є в даній ситуації підстави для перегляду справи у зв'язку з нововиявленими обставинами?

Рекомендована література

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
2. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року: Закон України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV// База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1906-15>
4. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 р. № 2453-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>
5. Адміністративне процесуальне право: Навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. Т.П. Мінки. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 320 с.
6. Адміністративне процесуальне право України : навч.-метод. посіб. / І. О. Картузова [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». К. : Фенікс, 2016. 400 с.
7. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х.: Право, 2016. 312 с.
8. Адміністративне судочинство України : Підручник / Вищий Адміністративний Суд України; За заг. ред. О.М.Пасенюка. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 672с.
9. Адміністративне судочинство : Підручник; Мін-во освіти і науки України. Держ. вищий навч. заклад «Запорізький нац. ун-т»; За заг. ред. Т.О.Коломоєць. Київ: Істина, 2011 р. 300 с.
10. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України: Навч.пос. К.: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.

Допоміжна

1. Боднар С. В. Перегляд адміністративних судових рішень за винятковими обставинами. *Часопис Київського університету права*. 2014. №3. С. 88-91.
2. Бояринцева М.А. Реалізація право на касаційне оскарження в адміністративному процесі України. *Правова позиція*. 2018. №2 (21). С.28-33.

3. Гімон М. Особливості вияву права на справедливий судовий розгляд адміністративної справи та його складників в апеляційному провадженні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №12. С.155-159.
4. Глуханчук О.В. Новели апеляційного провадження за новою редакцією кодексу адміністративного судочинства України. *Юридична Україна*. 2018. №7. С. 11-17.
5. Дорохіна Ю.А. Касаційне оскарження в адміністративному судочинстві: новели та перспективи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. №6. Том 3. С.85-88.
6. Єзеров А. Конституційна скарга і виключні обставини для перегляду справ. *Судебно-юридическая газета*. 2019. 25 жовтня. URL: <http://bit.ly/36bax2L>
7. Кайдашев Р., Лощихін О., Акімов О. О. Теоретико-методологічні аспекти перегляду судових рішень в апеляційному провадженні в адміністративному процесі України. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2016. 124 с.
8. Кирилюк І.В. Право на апеляційне оскарження судового рішення в адміністративному судочинстві як елемент права на судовий захист. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2016. №24. С. 91-94.
9. Колішний В. Чи є сенс у визнанні неконституційним закону, якщо неможливо поновити порушені ним права громадян? URL: https://zib.com.ua/ua/139240-chi_e_sens_u_rishenni_ks_yakscho_nemozhливо_ponoviti_porushe.html
10. Кравченко К. В. Актуальні питання адаптації інституту апеляційного провадження в межах адміністративного судового процесу до вимог сьогодення. *Вісник Одеського національного університету. Правознавство*. 2019. Т. 24. №. 1 (34). С. 137-144.
11. Ліпський Д. Касаційне оскарження в адміністративному судочинстві України: аналіз сучасних наукових досліджень. *Право України*. 2014. № 3. С.64-74.
12. Морозов Є.О. Поновлення строку на оскарження судового рішення в адміністративному спорі. URL: <https://alibi.dp.ua/1009-ponovlennya-stroku-na-oskarzhennya-sudovogo-rishennya-v-administrativnomu-spori>
13. Оскарження судових рішень і ухвал в системі адміністративного судочинства України: зразки документів, судова практика, актуальне законодавство: станом на 23 верес. 2016 р. / упоряд. Н. О. Армаш [та ін.]. К.: Центр учб. літ., 2016. 272 с.
14. Постанова Верховного Суду від 30 січня 2020 року по справі №127/2-а-4944/11 (нововиявлені обставини). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87268754>
15. Ухвала Верховного Суду Про передачу справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду від 20 лютого 2020 року, справа №808/1628/18 (виключні обставини). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87758201>

Семінарське заняття №10

Тема 8. Судові рішення в адміністративному судочинстві та процесуальні питання, пов'язані з їх виконанням в адміністративних справах. Відновлення втраченого судового провадження

Теоретичні питання

1. Поняття і види судових рішень.
2. Суть судового рішення.
3. Вимоги, яким має задовольняти судове рішення.
4. Ухвали суду першої інстанції.
5. Виправлення недоліків рішення судом, що його ухвалив.
6. Законна сила судового рішення та її наслідки.
7. Звернення до виконання судових рішень по адміністративним справам.
8. Процесуальні форми контролю за виконанням судового рішення в адміністративному судочинстві.
9. Відновлення втраченого судового провадження.

Теми доповідей і рефератів

1. Суть судового рішення як акта правосуддя.
2. Види судових рішень: різниця між ними
3. Набрання судовим рішенням в адміністративній справі законної сили, негайне виконання судового рішення
4. Поняття опіски та арифметичної помилки в науці для виправлень судових рішень
5. Виправлення недоліків судового рішення
6. Межі судового рішення.
7. Вмотивованість судових рішень.
8. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.

Задачі

1. У серпні 2019 р. ТОВ звернулось до окружного адміністративного суду з позовом до районного у місті управління Пенсійного фонду України, в якому просило зобов'язати управління врахувати 11756,98 грн. як переплату по єдиному соціальному внеску.

У судовому засіданні відповідач просив залишити позов без розгляду у зв'язку із пропуском позивачем строку звернення до суду. Як видно з матеріалів справи, позивач 23 березня 2018 р. звертався до відповідача з вищезазначеним проханням. Він отримав 8 липня 2018 р. лист, у якому управління повідомило, що воно не має повноважень на прийняття рішення про врахування даної суми як переплати по єдиному соціальному внеску.

Яке рішення має ухвалити суд? Відповідь обґрунтуйте.

2. Верига В.І. звернулася до суду з позовною заявою, в якій просила зобов'язати архітектурно-будівельну інспекцію розглянути її скаргу на дії працівника інспекції. Суд розглянув справу в порядку скороченого провадження й задовольнив вимоги позивачки.

Відповідач, отримавши копію рішення, звернув увагу на те, що в даному судовому рішенні відсутня описова частина, в якій окреслюються позовні вимоги, висвітлюється позиція відповідача, а також йдеться про досліджені судом докази.

Чи є підстави вважати, що рішення суду не відповідає вимогам щодо її змісту? Відповідь обґрунтуйте.

3. ТОВ звернулося до окружного адміністративного суду з позовною заявою, в якій просило визнати протиправним і скасувати податкове повідомлення-рішення.

До відкриття провадження у справі представник позивача через канцелярію суду надав клопотання про відкриття позовної заяви.

Яке рішення може ухвалити суддя в даному випадку? З яких частин складатиметься таке рішення та яку інформацію включатиме?

4. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття в особі міського центру зайнятості звернувся до окружного адміністративного суду із позовом до Акуленко А.І., в якому просив стягнути з останнього на користь Фонду незаконно отриману допомогу по безробіттю в сумі 19 342 грн.

Під час підготовчого засідання суддя з'ясував, що через канцелярію суду від відповідача надійшла заява, в якій він зазначив, що визнає позов повністю.

Які судові рішення можуть бути прийняті в даній ситуації? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на норми КАС України.

5. Козаченко К.І. звернувся до окружного адміністративного суду із позовом до управління праці та соціального захисту населення, в якому просив: а) визнати протиправною відмову управління в наданні йому статусу інваліда війни і видачі відповідного посвідчення; б) зобов'язати управління вчинити дії щодо встановлення відносно нього статусу інваліда війни і видачі відповідного посвідчення.

Суд відкрив провадження у даній справі.

Мотивувальна частина ухвали про відкриття провадження у справі за вказаним позовом мала такий зміст:

«Виходячи з положень статей 171, 257 КАС України, оскільки справа належить до справ незначної складності, позовну заяву слід розглядати за правилами спрощеного позовного провадження.

Відповідно до ч. 5 ст. 262 КАС України суд розглядає справу в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін за наявними у справі матеріалами, за відсутності клопотання будь-якої із сторін про інше. За

клопотанням однієї із сторін або з власної ініціативи суду розгляд справи проводиться у судовому засіданні з повідомленням (викликом) сторін.

Клопотання про намір взяти участь у судовому засіданні текст позову не містить. Окремим документом дане клопотання також не оформлено. Необхідність проведення судового засідання суддею не встановлено.

Підстав вважати, що розгляд справи становить значний суспільний інтерес судом не встановлено.

Підстав для розгляду заявленого до вирішення спору в порядку ст. 263 КАС України суд не знаходить».

Резолютивна частина згаданої ухвали містила такі положення:

«1. Відкрити провадження в адміністративній справі за позовом К. до управління праці та соціального захисту населення про визнання протиправною відмови та зобов'язання вчинити певні дії.

2. Встановити строк відповідачу для подання до суду відзиву на позов разом з усіма доказами, що обґрунтовують доводи, які в ньому наведені, або заяву про визнання позову протягом 15 днів з дня одержання копії даної ухвали.

3. Встановити строк позивачу для подання до суду відповіді на відзив протягом 3-х днів з дня отримання ним відзиву.

4. Встановити строк відповідачу для подання до суду заперечення на відповідь позивача протягом 3-х днів з дня отримання відповіді позивача на відзив.

5. Розгляд і вирішення справи здійснювати суддею одноособово у порядку спрощеного провадження.

6. Роз'яснити позивачу, що він має право подати клопотання про розгляд справи в судовому засіданні з повідомленням (викликом) сторін не пізніше 5-ти днів з дня отримання відзиву, а відповідач зазначене клопотання має подати в строк для подання відзиву.

7. Роз'яснити учасникам справи, що справа буде розглянута у порядку спрощеного провадження протягом розумного строку, але не більше 60 днів від дати відкриття провадження.

8. Копії даної ухвали направити учасникам справи.

9. Повідомити учасникам справи про наявність у них процесуальних прав і обов'язків, передбачених статтями 44, 47 КАС України.

10. Ухвала набуває чинності з моменту її постановлення та оскарженню не підлягає».

Проаналізуйте наведені частини судового рішення. Чи відповідають його положення приписам Кодексу адміністративного судочинства України. Чи потребують ці частини коригувань? Аргументуйте свою відповідь.

6. Суд задовольнив позов Чернігівської державної податкової інспекції до ФОП Петрова М.Ю. про стягнення з останнього 20000 грн. заборгованості по сплаті єдиного податку за минулі податкові періоди. Через два місяці після набрання рішенням законної сили у Петрова М.Ю. народилася дитина. Крім того, посаду Петрова М.Ю. скоротили і в даний час він шукає роботу. У зв'язку

з цим він звернувся до суду із заявою про відстрочку виконання судового рішення. Суд виніс ухвалу, в якій визначив, що присуджена сума підлягає сплаті після подання Петровим довідки з нового місця роботи про працевлаштування та рівними частинами протягом 50 місяців.

Що таке розстрочка та відстрочка виконання судового рішення? Які можуть бути обставини для застосування розстрочки та відстрочки виконання судового рішення? Чи можна змінити судові рішення після набрання ним законної сили?

7. У зв'язку із перебуванням позивача у тривалому службовому відрядженні суд з власної ініціативи зупинив провадження у справі. Після повернення позивача з відрядження (через чотири роки), провадження у справі було поновлено. У судовому засіданні відповідач просив суд відмовити в позові, посилаючись на пропуск строку позовної давності.

Чи може бути прийнята судом ця обставина як підстава для відмови у позові?

8. У рішенні за позовом Музиченка О.М. до Чернігівської міської ради про відшкодування шкоди за час вимушеного прогулу у зв'язку з незаконним звільненням було допущено опіску - прізвище позивача зазначено Музиченько О.М. та у підрахунках шкоди мали місце арифметичні помилки. Представник позивача подав заяву до суду.

Напишіть процесуальний акт, з яким адвокат звернувся до суду. Визначте дії суду.

9. Носенко звернувся із позовом до управління Пенсійного фонду України про стягнення недоплаченої йому, як дитині війни, щомісячної державної допомоги.

Рішенням суду першої інстанції позовні вимоги задоволено частково. Відповідач оскаржив це рішення. Апеляційний суд скаргу повернув, посилаючись на те, що її підписано особою, яка не надала суду належним чином оформлений документ, що підтверджує її повноваження.

Яким вимогам має відповідати апеляційна скарга? Яке рішення має ухвалити апеляційний суд у разі недотримання цих вимог? Чи правильно діяв суд апеляційної інстанції у даній ситуації?

10. Рішенням адміністративного суду від 12 жовтня 2019 р. за позовом про відшкодування шкоди внаслідок бездіяльності суб'єкта владних повноважень було вирішено стягнути на користь позивача 21000 грн. Рішення набрало законної сили і було відкрито виконавче провадження, під час якого сторони вирішили укласти мирову угоду.

Чи можливе примирення під час виконавчого провадження?

11. За позовом Леоненко П.П. про поновлення на роботі адміністративний суд задовольнив позовні вимоги та допустив негайне виконання рішення.

Чи правомірні дії суду? Що означає негайне виконання рішення суду?

12. У справі за заявою Петренко П.П. до Киселівської сільської ради про стягнення нарахованої, але невикраченої заробітної плати, суд прийняв ухвалу відповідний виконавчий документ.

Чи правомірні дії суду? Який вид виконавчого документа у даному виді провадження видає суд?

13. Касир гастроному «Лакомка» Доніна була піддана штрафу на суму 600 грн. за несвоєчасне здавання виторгу. В 15-денний строк штраф вона не сплатила. Постанова про накладення адміністративного штрафу була направлена до Державної виконавчої служби для примусового виконання. Державним виконавцем стягнення штрафу було звернуто на частку майна Доніної. Після чого Доніна звернулася з заявою про звернення стягнення штрафу з її заробітної плати.

Які дії має вчинити державний виконавець отримавши таку заяву? Хто має право приймати рішення щодо цієї заяви?

14. У відношенні громадянина Литвиненка була винесена постанова про накладення адміністративного штрафу за появу у громадському місці у нетверезому стані. В добровільному порядку, тобто в 15-денний строк Литвиненко штраф не сплатив. Незважаючи на те, що Литвиненко була надана можливість сплати штраф в добровільному порядку, державний виконавець Будко, якому було доручено стягнення штрафу в примусовому порядку надав йому 5-денний строк виконання цього стягнення.

Чи правомірні дії Будка? (аргументуйте відповідь).

15. Громадянка Мироненко з рішенням суду звернулася до державної виконавчої служби м. Чернігів, про стягнення аліментів з громадянина Бабкіна, півроку очікування - результатів не принесло, виявилось що державний виконавець загубив рішення суду. Тобто своєю бездіяльністю він порушив права та інтереси громадянки Мироненко.

Кваліфікуйте дії державного виконавця? Які процесуальні документи та в який термін необхідно подати громадянці Мироненко, для відновлення порушених прав?

Рекомендована література

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
2. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень: Закон України від 05.06.2012 р. № 4901-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4901-17>
3. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3262-15>

4. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>
5. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06. 2016 р. № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19/conv>
6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
7. Адміністративне судочинство України : Підручник / Вищий Адміністративний Суд України; За заг. ред. О.М.Пасенюка. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 672с.
8. Адміністративне судочинство : Підручник; Мін-во освіти і науки України. Держ. вищий навч. заклад «Запорізький нац. ун-т»; За заг. ред. Т.О.Коломоєць. Київ: Істина, 2011 р. 300 с.

Допоміжна

1. Берназюк Я. Поняття та критерії мотивованості судового рішення як однієї з гарантій дотримання судами принципу верховенства права. URL: https://sud.ua/ru/news/blog/133015-ponyattya-ta-kriteriyi-motivovanosti-sudovogo-rishennya-yak-odniyeyi-z-garantiy-dotrimannya-sudami-printsipu-verkhovenstva-prava?fbclid=IwAR1Yt8WX2AHwH1kc_iN8pf8s0eCPPYezBJ-1DYVN1EMNFkLKh5E-9h9TcyM
2. Богуцька Л.П. Як захистити свої права у випадку невиконання судового рішення суб'єктом владних повноважень. URL: <https://ukrainepravo.com/news/companies/legal-advice-non-enforcement-of-the-judgment-%20by-the-subject-of-power/>
3. Бояринцева М. Поняття та види судових рішень адміністративних судів. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 129-134.
4. Дейнега Н. Порядок відновлення втраченого судового провадження в адміністративній справі. URL: http://misechko.com.ua/read/publication/poryadok_vidnovlennya_vtrachenogo_sudovogo
5. Захарова О. Відновлення втраченого провадження: порівняльний огляд українського процесуального законодавства. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2016. Т. 22. №. 6. С. 116-121.
6. Зеленов А. С. Виконання судового рішення як завершальна стадія розгляду адміністративної справи. *Економічна теорія та право*. 2016. № 3 (26). С. 248–258.
7. Зеленов А. С. Обов'язковість судових рішень як принцип адміністративного судочинства. *Вісник Академії правових наук України*. 2017. № 3 (90). С. 167–174.
8. Капля О. Обов'язковість судових рішень як принцип адміністративного судочинства України. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/4/12.pdf>
9. Козачук Д. А. Особливості інституту відновлення втраченого провадження в адміністративному судочинстві. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2014 р. № 4 (46). С. 37-41.

10. Комзюк А.Т., Бевзенко В.М., Мельник Р.С. Адміністративний процес України: Навч.пос. К.: Прецедент, 2007. 531 с.
11. Кошкош О.О. Умови та процесуальна форма встановлення або зміни способу і порядку виконання судового рішення у адміністративному судочинстві. URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/25310/1/VPSP2017-3-4_83-88.pdf
12. Кравчук В. М. Способи та форми здійснення судом контролю за виконанням судових рішень в адміністративних справах. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2011. № 2 (27). С. 80–83.
13. Кропивна К. О. Судовий контроль як засіб забезпечення ефективного виконання судових рішень. *Вісник НТУУ КПІ. Політологія. Соціологія. Право*. 2016. Випуск №3/4 (31-32). С. 177-182.
14. Кузьмишин В. Узагальнення судової практики про застосування процесуальних норм по встановленню судового контролю за виконанням рішень суду. URL: https://7aac.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Zastasuvannya_proc_norm.pdf
15. Маринюк Р. Щодо процесуальних питань, пов'язаних із виконанням судових рішень в адміністративних справах. URL: <http://pfucv.gov.ua/news.php?id=2298>
16. Педан А. Зміст адміністративно-правових відносин у сфері виконавчого провадження. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 9. С.143- 148.
17. Писаренко Г. М. Звернення судових рішень в адміністративних справах до виконання. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8230/>
18. Розум І. О. Судове рішення у справах адміністративної юрисдикції: спектральний аналіз дискусійних теоретичних аспектів сутності та правової природи. *Юридичний вісник*. 2017. № 3 (44). С.54-60.
19. Фокіна А.О. Удосконалення форм судового контролю в адміністративному судочинстві України. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 262-266.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативні акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/conv>
2. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року: Закон України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1906-15>
4. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#n166>
5. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06. 2016 р. № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19/conv>
6. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>
7. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 р. № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19/stru>
8. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень: Закон України від 05.06.2012 р. № 4901-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4901-17>
9. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/889-19>
10. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
11. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
12. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2136-19>
13. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03. 2004 р. № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>
14. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3262-15>
15. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 2453-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/conv>
16. Про введення мораторію на примусову реалізацію майна: Закон України від 29.11.01 р. № 2864-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2864-14#Text>
17. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 р. № 2453-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>
18. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5076-17>
19. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n738>

20. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06. 2011 р. № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3460-17>
21. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. №1697-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
22. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р.№ 2297-VI. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
23. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України: Закон України від 23.02.2006 р. № 3475-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15>
24. Інструкція з організації примусового виконання рішень: Наказ Міністерства юстиції України 02.04.2012 р. № 512/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 29.09.2016 р. № 2832/5) / Зареєстровано:у Міністерстві юстиції України від 30.09.2016 р. № 1302/29432. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12#n18>
25. Порядок розгляду звернень та організації особистого прийому громадян у Міністерстві юстиції України, його територіальних органах, підприємствах, установах та організаціях, що належать до сфери його управління: Наказ Міністерства юстиції України від 15.02. 2017 р. № 388/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.10.2018 р. № 3371/5). Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17.02.2017 р. № 229/30097. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0229-17>
26. Порядок реалізації арештованого майна. Затверджено: Наказ Міністерства юстиції України від 29.09.2016 р. № 2831/5. Зареєстровано: Мін'юст України від 30.09.2016 р. № 1301/29431. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1301-16>
27. Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження: Наказ Міністерства юстиції України 05.08.2016 р. № 2432/5. Зареєстровано:Міністерство юстиції України 12.08. 2016 р. № 1126/29256. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1126-16#n16>
28. Інструкція з діловодства в місцевих та апеляційних судах України, затв. Наказом Державної судової адміністрації України від 20.08. 2019 р. № 814. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/media/814_1_Annex_court_codes_1.pdf.
29. Інструкція з діловодства Верховного Суду, затв. Наказом керівника апарату Верховного Суду від 28.12. 2018 р. № 207-ОД. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/pro_aparat_1/instrukcia_z_dilovodstva.

Базова література:

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
2. Адміністративне процесуальне право: Навч. посібник /за заг. ред. Т.П. Мінки. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 320 с.
3. Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): Наук. – практ. посібник / Манн Томас, Мельник Роман,

- Бевзенко Володимир, Комзюк Анатолій; пер. та адапт. з нім. Мельника Романа; за заг. ред. Бевзенка Володимира. К.: Алерта, 2013. 308 с.
4. Кузьменко О. В. Адміністративно-процесуальне право України: Підручник. К.: Атіка, 2008. 416 с.
5. Адміністративне процесуальне право України: навч.-метод. посіб. / І. О. Картузова та ін.; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». К.: Фенікс, 2016. 400 с.
6. Адміністративне судочинство: навч. посіб. / за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х.: Право, 2016. 312 с.
7. Адміністративне судочинство України: Підручник / Вищий Адміністративний Суд України; за заг. ред. О.М.Пасенюка. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 672с.
8. Адміністративне судочинство: Підручник / Мін-во освіти і науки України. Держ. вищий навч. заклад «Запорізький нац. ун-т»; за заг. ред. Т.О.Коломоєць. Київ: Істина, 2011 р. 300 с.
9. Адміністративне судочинство в питаннях та відповідях: навчальний посібник / за заг. ред. Н. Ю. Задираки, Є. С. Герасименка. Київ: ВД Дакор, 2019. 224 с.
10. Адміністративне судочинство. Процесуальні документи. Практичний коментар та зразки / Уп. Чижмарь К.І., Журавльов Д.В., 2018. 152 с.
11. Бурбика М. М. Адміністративний процес України (у схемах): навчальний посібник / М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова, А. В. Солонар. Суми: Сумський державний університет, 2019. 108 с.

Допоміжна література:

1. Адміністративне процесуальне (судове) право України: підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса: Юридична література, 2007. 312 с.
2. Апаров А. М. Формування та розвиток адміністративно-процесуального права: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2014. 344 с.
3. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права: навч. посіб. / за заг. ред. Р. О. Куйбіди, В. І. Шишкіна. К.: Старий світ, 2006. 576 с.
4. Адміністративний процес: навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, професора І. П. Голосніченка. К.: ГАН, 2003. 256 с.
5. Адміністративна юстиція: Європейський досвід і пропозиції для України / Авт.-упоряд. І. Б. Коліушко, Р. О. Куйбіда. К.: Факт, 2003. 536 с.
6. Авер'янов В. Становлення нової доктрини українського адміністративного права. Юридичний вісник України. 2007. № 28. 14-20 лип. С. 1-5.
7. Базов В. Окремі питання юрисдикції спорів щодо оскарження рішень органів адвокатури. Право України. 2016. № 2. С. 50-55.
8. Болокан І.В. Напрями підвищення ефективності реалізації адміністративно-правових норм. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/4_2017/part_1/24.pdf
9. Бондар С.В. Перегляд адміністративних судових рішень за винятковими обставинами. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 3. С. 88- 91.
10. Бородін І.Л. Адміністративно-юрисдикційні провадження. *Юридичний вісник*. 2014. № 2. С. 41-45.

11. Бурлака О.С. Атестаційні провадження: автореф.дис....канд.юрид.наук. 12.00.07; Київський національний ун-т внутрішніх справ. К., 2007. 20 с.
12. Бучик А. Впровадження принципу процесуальної регламентації в адміністративному судочинстві. *Право України*. 2018. № 2. С. 39-53.
13. Голосов С.С. Окремі питання правового статусу прокурора в адміністративному процесі України. *Митна справа*. 2015. № 4. С. 71-76.
14. Гончарук С.Т., Джигир Д.Г. Реалізація права на захист у провадженні у справах про адміністративні правопорушення. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 4 (26). С. 100-104.
15. Гордєєв В. Реалізація принципу рівності в адміністративно-процесуальних відносинах. *Право України*. 2010. №11. С. 240-248.
16. Гордєєв В. Фактичний склад в адміністративному судочинстві України: формальний вираз. *Право України*. 2016. № 2. С. 68-74.
17. Губерська Н.Л. Адміністративний процес: сучасні підходи до визначення. URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/3-9-2014-jubilee/item/392-administratyvnyy-protses-suchasni-pidkhody-dovyznachennyahuberska-n-l>
18. Гусаров С. Особливості адміністративної юрисдикції та реалізації відповідних повноважень органами державного управління і посадовими особами України. *Право України*. 2009. № 2. С. 80-87.
19. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України: Навч. пос. К.: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.
20. Джафарова М.В. Загальна характеристика заходів процесуального примусу, які застосовуються в адміністративному судочинстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 143-147.
21. Джафарова М.В. Принципи адміністративного процесуального права у новітніх умовах сьогодення: науково-правовий аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Юридичні науки*. 2019. Вип. 1. С. 54-57.
22. Джафарова М.В. Сучасний погляд на предмет адміністративного процесуального права України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 2. С. 90-94.
23. Жидецька В.В. Про стадії нормотворчої діяльності міністерства. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 4. С. 101-107.
24. Завальнюк І. М. Спрощене провадження в адміністративному судочинстві: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2017. 274 с.
25. Зеленіна С.М. Особливості провадження за зверненнями громадян в органах внутрішніх справ України. URL: http://www.lj.kherson.ua/2014/pravo02/part_3/18.pdf
26. Іваненко Я. Про види адміністративних неюрисдикційних проваджень. *Право України*. 2010. № 11. С. 128-135.
27. Капля О. Обов'язковість судових рішень як принцип адміністративного судочинства України. URL: <http://www.jurnaluljuristic.in.ua/archive/2017/4/12.pdf>
28. Картузова О.І. Підготовче провадження в адміністративному судовому процесі. URL: <http://apdp.in.ua/v35/60.pdf>

29. Качура О.А. Стадії адміністративно-реєстраційного провадження: поняття, ознаки та класифікація. *Актуальні проблеми політики*. 2015. Вип. 26. С. 266-277.
30. Ковбасюк В. Характеристика об'єкта правовідносин у сфері адміністративного судочинства. URL: <http://pgpjournalkiev.ua/archive/2018/3/17.pdf>
31. Коломоець Т., Лютіков П. Оціночні поняття адміністративного судочинства України: наукові підходи до їх тлумачення у правовій доктрині. *Право України*. 2018. № 2. С. 54-70.
32. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен. Монографія. К.: Юрінком Інтер, 2004. 528 с.
33. Колпаков В.К., Гордєєв В.В. Адміністративно-деліктний процес. Навчальний посібник. Х.: «Харків юридичний», 2012. 228 с.
34. Комзюк А.Т., Бєвзенко В.М., Мельник Р.С. Адміністративний процес України : Навч.пос. К.: Прецедент, 2007. 531 с.
35. Константи́й О. Окремі питання оскарження правових актів у порядку адміністративного судочинства. *Право України*. 2008. № 11. С. 27-33.
36. Константи́й О. В. Проблеми захисту в адміністративному судочинстві суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів: монографія / О. В. Константи́й. Київ: Істина, 2015. 544 с.
37. Колпаков В. Правова природа відносин адміністративного судочинства. *Право України*. 2016. № 2. С. 25-30.
38. Корчинський О. І. Правові засади організації адміністративного судочинства в Україні. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2018. 185 с.
39. Косик В.В. Види доказів в провадженні у справах про адміністративні правопорушення. *Форум права*. 2012. № 3. С. 308-312.
40. Косінов С. Функції і принципи державного контролю. *Право України*. 2015. № 6. С. 179-184.
41. Котович І. Адміністративно-процесуальне право України як самостійна галузь права. URL: <http://jusintergentes.com.ua/archives/2012/3/21.pdf>
42. Корнута С.М. Суб'єкти дисциплінарного провадження щодо державного службовця: критерії ви значення та необхідність законодавчого закріплення. URL:<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3876/Kornuta%20Subekti.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
43. Костицький М. В. Судово-психологічна експертиза в адміністративному процесі: монографія / М. В. Костицький, М. І. Луцький; Івано-Франків. ун-т права ім. короля Данила Галицького. Івано-Франківськ: Видавнича справа, 2017. 308 с.
44. Кошкош О.О. Умови та процесуальна форма встановлення або зміни способу і порядку виконання судового рішення у адміністративному судочинстві. URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/25310/1/VPSP2017-3-4_83-88.pdf
45. Корчинський О. І. Правові засади організації адміністративного судочинства в Україні. Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний

- університет «Львівська політехніка». Львів. 2018. 185 с. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/dissertation/2019/12191/dysertaciyna_robota_na_zdobuttya_naukovogo_stupenya_kandydata_nauk_korchynskogo_olega_ivanovycha.pdf
46. Кравчук В. Адміністративна юстиція в контексті конституційної реформи. *Право України*. 2016. № 2. С. 45-49.
47. Кравчук В. Проблеми визначення складу суду касаційної інстанції. *Право України*. 2018. № 2. С. 136-147.
48. Кубко Є. Проблеми запровадження міжнародно-правових стандартів адміністративної діяльності та адміністративного судочинства. *Право України*. 2013. № 12. С.156-174.
49. Кузнецов Д.В. Скорочене провадження в адміністративному судочинстві. Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2017. 216 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/dissertations/17/1.pdf>
50. Кузьменко О.В., Природа реєстраційного провадження. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/3076/1/13 Кузьменко О.В.pdf>
51. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія. К.: Атіка, 2005. 352 с.
52. Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 350 с.
53. Кузьменко О.В., Гуржій Т.О. Адміністративно-процесуальне право України: Підручник/ За ред. О.В.Кузьменко. К.: Атіка, 2008. 416 с.
54. Кучер Ю.А. Малозначність справ адміністративної юрисдикції. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 2018. Випуск 2. С.146-155.
55. Ліпкан В. А. Сутність та порядок вирішення службових спорів : монографія / В. А. Ліпкан, О. Г. Мовчун; Глобальна орг. союзн. лідерства, Акад. безпеки відкритого суспільства, Акад. наук вищ. освіти України, Стратком. К. : Вид. Ліпкан О.С., 2017. 312 с. (Ordo ordinans).
56. Ліпський Д. Касаційне оскарження в адміністративному судочинстві України: аналіз сучасних наукових досліджень. *Право України*. 2014. № 3. С.64-74.
57. Лукацька Л.Г. Основні завдання адвоката та їх співвідношення з завданнями адміністративного процесу. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/6_2_2015/part_3/22.pdf
58. Лук'янець Д. Сміслові колізії у новій редакції Кодексу адміністративного судочинства України. *Право України*. 2018. № 2. С. 71-83.
59. Лук'янець Д. Сучасні погляди на проблеми адміністративного судочинства. *Право України*. 2018. № 2. С. 253-256.
60. Магрело М.В. Окремі питання дотримання Україною міжнародно-правових зобов'язань за Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод на рівні адміністративного процесуального законодавства. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. №13. С.132-136.

61. Мойсеєнко Г.В. Оціночні поняття в адміністративному судочинстві України: дис...канд. юр. наук: 12.00.07; Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2017. 222 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page//dis/07/Moiseienko_diss.pdf
62. Муза О. В. Адміністративна юстиція в Україні: стан та перспективи розвитку: монографія; Ін-т законодавства Верховної Ради України; за заг. ред. Нижник Н. Р. Київ: Четверта хвиля, 2011. 136 с.
63. Муза О. В. Адміністративно-процесуальні правовідносини в Україні: монографія; Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ: Четверта хвиля, 2015. 320 с.
64. Муза О.В. До питання про місце правових актів управління в адміністративному процесі України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 5. С. 96-100.
65. Муратова Д.Б., Найчук Г.О. Актуальні питання адміністративного судочинства в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 4. С. 100-102.
66. Новий КАСУ і нові стандарти доказування. URL: http://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/noviy-kasu-inovistandarti-dokazuvannya/
67. Оскарження судових рішень і ухвал в системі адміністративного судочинства України: зразки документів, судова практика, актуальне законодавство: станом на 23 верес. 2016 р. / упоряд. Н. О. Армаш [та ін.]. К.: Центр учб. літ., 2016. 272 с.
68. Павлик П.М. Процесуальна документація: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П.М.Павлик, Ж.В.Удовенко, Т.М.Кілічава. К.: Центр учбової літератури, 2009. 464 с.
69. Педан А. Зміст адміністративно-правових відносин у сфері виконавчого провадження. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 9. С.143- 148.
70. Писаренко Н. Про складові незалежної адміністративної юстиції. *Право України*. 2016. № 2. С. 31-37.
71. Писаренко Н. Верховенство права, конвенційні гарантії справедливого суду та принципи адміністративного судочинства. *Право України*. 2019. № 4. С. 55–76.
72. Писаренко Н. Розмежування судових юрисдикцій крізь призму розуміння принципів судочинства (на прикладі податкових спорів). *Право України*. 2020. № 4. С. 127–141.
73. Погребняк М. Особливості юридичної конструкції та суті правовідносин представництва в адміністративному судочинстві: компаративістський аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 2. С. 108-114.
74. Принципи цивільного, господарського та адміністративного судочинства: монографія /І. І. Брус та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Козьякова І. М. Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2018. 257 с.
75. Пчелін В. Треті особи як суб'єкти адміністративних процесуальних правовідносин. URL: http://vjhr.sk/archive/2016_3/24.pdf

76. Радіоненко О. Основні напрями розвитку законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів. *Право України*. 2008. № 4. С. 131-138.
77. Рожков О.В. Підстави застосування заходів процесуального примусу. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Серія «Право»*. 2015. Вип. 20. С. 164-167.
78. Руденко М. Обсяг та межі повноважень прокурора в адміністративному судочинстві: деякі теоретичні і практичні аспекти. *Право України*. 2008. № 10. С.139-144.
79. Русанова В. Б. Право на оскарження в суді постанови у справі про адміністративне правопорушення (сутність, гарантії та порядок реалізації): монографія / В. Б. Русанова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х.: Право, 2016. 148 с.
80. Савчук Р.М. Перекладач як учасник адміністративного судочинства: процесуальний статус, компетентність, неупередженість: дис. ... канд.юр. наук: 12.00.07; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2018. 204 с.
81. Самбор М. Особливості провадження та притягнення до адміністративної відповідальності у справах про адміністративні правопорушення (ст. 176, 178 КУпАП). *Право України*. 2008. № 5. С. 122-128.
82. Серета О. Адміністративне і господарське судочинство: значення і доцільність спеціалізованих судів у порівняльно-історичному аспекті. *Право України*. 2009. № 6. С. 80-84.
83. Сідей Я., Селіванов О. Залучення громадянином третіх осіб при розгляді адміністративних спорів. *Публічне право*. 2015. № 1. С. 71-78.
84. Смокович М.І. Визначення юрисдикції адміністративних судів та розмежування судових юрисдикцій: монографія. К.: Юринком Інтер, 2012. 304 с.
85. Смородинський В. Проблема впровадження люстраційних процедур очищення державної влади: європейський і вітчизняний досвід. *Право України*. 2015. № 5. С. 111-120.
86. Ситніков О.Ф. Особливості правового положення позивача в адміністративному судочинстві. *Форум права*. 2012. № 4. С. 819–823.
87. Тімашов В.О. Поняття адміністративного процесу, його ознаки, принципи, структура, класифікація. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf
88. Ткачук О.М. Путівник по строках та термінах Кодексу адміністративного судочинства України / О. М. Ткачук. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків: Право, 2018. 68 с.
89. Фазикош О.В. Особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення та його принципи. URL: http://www.visnykjuris.uzhnu.uz.ua/file/No.35/part_3/11.pdf
90. Фелик В. Особливості компетенції ОВС щодо забезпечення прав і свобод громадян у провадженні у справах про адміністративні правопорушення. *Право України*. 2008. № 12. С. 59-65.
91. Ченкова Н.Я. Перспективи вирішення публічно-правових спорів за допомогою медіації. *Право України*. 2014. № 11. С. 259-268.

92. Хатнюк Ю.А., Кіцул Ю.С. Поняття та особливості дозвільного провадження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2018. Вип. 48. Том 2. С. 20-23.
93. Хворостянкіна А. В. Європейські стандарти адміністративного процесу. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_6738
94. Хлібороб Н. Запровадження електронного адміністративного судочинства в Україні: інновації та перспективи. *Право України.* 2018. № 2. С. 102-117.
95. Цвіркун Ю. Оскарження рішень, дій або бездіяльності Центральної виборчої комісії щодо встановлення нею результатів виборів чи всеукраїнського референдуму за новою редакцією Кодексу адміністративного судочинства України. *Право України.* 2018. № 2. С. 148- 163.
96. Чорна В.Г., Красносельська Л.С. Особливості провадження за зверненнями громадян. URL : http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2016/6_2016/part_2/27.pdf
97. Шоптенко С.С. Проблеми нормативно-правового регулювання проваджень за скаргами громадян в органах національної поліції України. URL: http://pap.in.ua/6_2017/88.pdf
98. Шоптенко С.С. Зміст і стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2017. Вип. 5. Том 2. С. 74-77.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт Верховного Суду. URL: <http://www.supreme.court.gov.ua>
3. Офіційний сайт Вищої ради правосуддя. URL: <http://www.vru.gov.ua>
4. Офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. URL: <http://www.vkksu.gov.ua>
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>
6. European Court of Human Rights. URL: <https://www.echr.coe>
7. Система дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка». Курс: (Адміністративний процес). URL: <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=4269>
8. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
9. Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки. URL: <http://nplu.org/>
10. Офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. Максимовича Київського національного університету ім. Т. Шевченка. URL: <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3>

Додаток А - Індивідуальні завдання

1. Предмет юрисдикційної діяльності адміністративних судів.
2. Зарубіжний досвід діяльності адміністративних судів.
3. Суд як обов'язковий суб'єкт процесуальних правовідносин: склад, роль в адміністративному судочинстві.
4. Проблемність забезпечення учасникам судового процесу права на правову допомогу.
5. Принцип верховенства права і право на справедливий суд у світлі Європейської конвенції з прав людини і практики Європейського суду з прав людини.
6. Застосування принципів: практика ЄСПЛ щодо України.
7. Доступ до суду в світлі вимог ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
8. Незалежність і безсторонність суду, встановленого законом.
9. Своєчасність рішення чи дії (розумний строк прийняття рішення чи вчинення дії, співвідношення розумного строку і необхідності дотримання процедурних прав).
10. Обов'язок держави «не перешкоджати жодним чином ефективному здійсненню» права на звернення до ЄСПЛ (ст. 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод).
11. Захист прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин як основна функція системи адміністративної юрисдикції.
12. Предмет адміністративної юрисдикції: основні критерії для ідентифікації адміністративної справи
13. Адміністративна і цивільна (господарська) юрисдикції: труднощі розмежування.
14. Проблема адміністративного договору.
15. Розмежування юрисдикцій між адміністративними та загальними судами.
16. Розмежування юрисдикції адміністративного суду та Конституційного Суду України.
17. Адміністративна та господарська юрисдикція: проблеми розмежування.
18. Особливості розмежування судових юрисдикцій щодо справ про оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів публічної влади.
19. Поняття та види учасників адміністративного судочинства: проблеми теорії.
20. Теоретико - правова характеристика процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві.
21. Особливості процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві: порівняльно-правова характеристика.
22. Заміна неналежної сторони в адміністративному судочинстві: підстави, порядок та процесуальні наслідки.
23. Суб'єкт владних повноважень як сторона в адміністративній справі.
24. Особливості адміністративного процесуального статусу третіх осіб в адміністративному процесі України.

25. Адміністративно-процесуальний статус суб'єктів, не наділених владними повноваженнями.
26. Обсяг та межі повноважень прокурора в адміністративному судочинстві: теоретичні і практичні аспекти
27. Процесуальний статус експерта з питань права в адміністративному судочинстві.
28. Правові аспекти здійснення судових викликів і повідомлень в адміністративному процесі.
29. Фіксування судового процесу: місце та особливості застосування в адміністративному судочинстві України
30. Принцип гласності та відкритості в адміністративному судочинстві України.
31. Історія розвитку процесуальної теорії доказів.
32. Розподіл тягаря (обов'язку) доказування в адміністративному процесі.
33. Особливості засобів доказування в адміністративних справах
34. Оцінка доказів: поняття, види, проблемність реалізації.
35. Обставини, що не потребують доказування в адміністративному судочинстві.
36. Правила звільнення від доказування в адміністративному судочинстві України та європейських країнах: порівняльний аналіз.
37. Закріплення оцінки доказів у судовому рішенні.
38. Використання електронних доказів у адміністративному судочинстві.
39. Загальні підстави застосування заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві.
40. Правова природа заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві.
41. Підстави застосування заходів процесуального примусу.
42. Право на задоволення позову та його наслідки.
43. Відмова у відкритті провадження в адміністративній справі (підстави та наслідки).
44. Процесуальні особливості дослідження письмових, речових, електронних доказів.
45. Медіація в адміністративних справах.
46. Особливості розгляду малозначних справ у порядку КАС.
47. Електронне судочинство в адміністративному процесі: реалії та перспективи.
48. Правові позиції судів Верховного Суду України, Конституційного Суду України і практики Європейського суду з прав людини при вирішенні адміністративних справ.
49. Проблемні питання щодо оскарження нормативно-правових актів.
50. Загальні засади провадження у справах про адміністративні правопорушення.
51. Особливості провадження у справах про корупційні адміністративні правопорушення.
52. Адміністративні провадження щодо розгляду звернень громадян.

53. Проблеми нормативно-правового регулювання проваджень за скаргами громадян в органах національної поліції України.
54. Поняття та особливості дозвільного провадження.
55. Сутність та порядок вирішення службових спорів.
56. Правова природа реєстраційного провадження.
57. Відмінність об'єктів апеляційного оскарження від об'єктів касаційного оскарження.
58. Порівняльний аналіз повноважень суду касаційної інстанції та суду апеляційної інстанції.
59. Специфічні повноваження касаційного суду.
60. Особливості судового розгляду справи у зв'язку з виключними обставинами.
61. Поновлення порушених права громадян у зв'язку з визнанням неконституційним (конституційним) закону.
62. Практика перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами в порядку адміністративного судочинства.
63. Практика перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами в порядку адміністративного судочинства.
64. Юридична природа судового рішення в адміністративному судочинстві.
65. Вмотивованість судового рішення.
66. Роз'яснення судового рішення як гарантія його зрозумілості.
67. Додаткове рішення як додаткова гарантія його законності.
68. Порядок розгляду скарги на рішення, дії або бездіяльність державного та приватного виконавця: порівняльний аналіз за ЦПК, ГПК, КАС України.
69. Судовий контроль за виконанням судових рішень: юридична природа правових відносин.

Додаток Б - Питання підсумкового контролю

1. Поняття адміністративного процесу та його стадій; відмежування його від адміністративного судочинства.
2. Поняття, предмет, метод і система адміністративного процесуального права.
3. Джерела адміністративного процесуального права та дія норм адміністративного процесуального права в часі, в просторі і по колу осіб.
4. Адміністративне процесуальне право в системі національного (українського) права.
5. Характеристика принципів адміністративного процесуального права за КАС України.
6. Поняття адміністративних процесуальних правовідносин.
7. Суб'єкти адміністративних процесуальних правовідносин та їх класифікація.
8. Юрисдикція адміністративних судів щодо вирішення адміністративних справ.
9. Поняття і види юрисдикції адміністративних справ.

10. Предметна юрисдикція адміністративних справ.
11. Інстанційна юрисдикція та зв'язок її з функціональною підсудністю.
12. Територіальна юрисдикція (підсудність) та її види.
13. Підсудність кількох пов'язаних між собою вимог.
14. Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого.
15. Судові виклики і повідомлення (зміст та особливості вручення) за КАС України.
16. Фіксування адміністративного процесу.
17. Загальна характеристика учасників адміністративної справи.
18. Інші учасники адміністративного процесу: помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст.
19. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність (правоздатність, дієздатність).
20. Поняття сторін, їх види та характерні ознаки.
21. Загальні та спеціальні адміністративно-процесуальні права і обов'язки сторін.
22. Процесуальне правонаступництво (поняття та характерні ознаки) та його відмежування від заміни неналежної сторони.
23. Поняття і види третіх осіб та їх характерні ознаки.
24. Участь у адміністративних справах органів та осіб, яким за законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.
25. Участь у адміністративному процесі прокурора.
26. Участь у адміністративному процесі органів державної влади та органів місцевого самоврядування з метою виконання покладених на них повноважень.
27. Представники в адміністративному судочинстві за КАС України.
28. Особи, які не можуть бути представниками в адміністративному суді.
29. Документи, що підтверджують повноваження представників в суді.
30. Повноваження представника в адміністративному суді.
31. Поняття судових доказів в адміністративному судочинстві.
32. Основні правила доказування в адміністративному судочинстві.
33. Особливості обов'язку доказування в адміністративному судочинстві.
34. Підстави звільнення від доказування за КАС.
35. Забезпечення доказів, його способи та відмежування від забезпечення позову.
36. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників.
37. Показання свідка та порядок його допиту.
38. Письмові докази, та їх дослідження.
39. Речові докази, огляд та їх дослідження, в т.ч. дослідження звуко- і відеозаписів.
40. Висновок експерта та порядок призначення експертизи.
41. Види експертиз (комісійна, комплексна; додаткова; повторна).
42. Поняття і види судових витрат.

43. Судовий збір (поняття, розміри, порядок сплати) за Законом України «Про судовий збір»
44. Витрати, пов'язані з розглядом адміністративних справ.
45. Пільги щодо сплати судових витрат.
46. Розподіл судових витрат між сторонами.
47. Поняття, види та обчислення процесуальних строків в адміністративному судочинстві.
48. Загальні та скорочені строки звернення до адміністративного суду.
49. Зупинення, поновлення та продовження процесуальних строків.
50. Порядок пред'явлення адміністративного позову. .
51. Підстави та порядок відкриття провадження у адміністративній справі.
52. Зв'язок залишення позовної заяви без руху з поверненням заяви.
53. Підстави та наслідки відмови у відкритті провадження у адміністративній справі.
54. Підготовче провадження (в т.ч. попереднє судове засідання).
55. Судові доручення щодо збирання доказів.
56. Судові рішення за наслідками підготовчого провадження.
57. Судовий розгляд адміністративної справи та його процесуальний порядок.
58. Процесуальні дії підготовчої частини судового розгляду.
59. Процесуальні дії під час розгляду справи по суті.
60. Послідовність промов під час судових дебатів.
61. Порядок ухвалення та проголошення рішення.
62. Підстави відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення провадження у справі та їх процесуальні наслідки.
63. Підстави та процесуальні наслідки закриття провадження у справі та залишення заяви без розгляду.
64. Поняття і види судових рішень (рішення, постанови, ухвали).
65. Зміст судового рішення (постанови, ухвали).
66. виправлення опісок і очевидних арифметичних помилок.
67. Підстави винесення додаткового рішення (постанови, ухвали).
68. Підстави та наслідки роз'яснення судового рішення.
69. Набрання рішенням законної сили (процедурні моменти).
70. Наслідки законної сили судового рішення.
71. Ухвали суду першої інстанції (поняття, види, порядок постановлення).
72. Рішення адміністративного суду, які виконуються негайно.
73. Особливості провадження у справах щодо оскарження НПА ОБВ, ВР АР Крим, ОМС та інших суб'єктів владних повноважень.
74. Особливості провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.
75. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності.
76. Розгляд окремих категорій термінових адміністративних справ.
77. Особливості провадження у справах, пов'язаних із виборами в Україні.

78. Особливості провадження у справах про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності.
- 79.
80. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.
81. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені з мотивів суспільної необхідності.
82. Особливості провадження у справах за зверненням податкових та митних органів.
83. Особливості провадження у справах щодо гарантованого забезпечення потреб оборони.
84. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про оскарження рішень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, про продовження зупинення відповідних (відповідної) фінансових (фінансової) операцій (операції) (видаткових фінансових операцій).
85. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства.
86. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України.
87. Особливості провадження у справах за зверненням Служби безпеки України щодо включення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, виключення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій з такого переліку та надання доступу до активів, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням.
88. Особливості провадження у типовій справі в адміністративних судах.
89. Особливості провадження у зразковій справі в адміністративних судах.
90. Поняття і загальна характеристика апеляційного провадження.
91. Поняття і загальна характеристика касаційного провадження.
92. Поняття і загальна характеристика провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами.
93. Поняття і загальна характеристика провадження у зв'язку з виключними обставинами.
94. Провадження, пов'язане з виконанням судових рішень в адміністративних справах.
95. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах.
96. Підстави, види і порядок застосування заходів процесуального примусу.